

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Інструментарій ранньої діагностики неплатоспроможності банку

Студента 2 курсу 2м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Банківська справа»

Сімоненка Олега
Ігоровича

Науковий керівник
канд. екон. наук

Гербич Людмила
Анатоліївна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ	6
РОЗДІЛ II . ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ	14
2.1. Ретроспективний аналіз неплатоспроможності банків України.....	14
2.2. Діагностика неплатоспроможності вітчизняних банків на прикладі АТ «УКРСИББАНК»	30
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ	40
3.1. Проблеми ранньої діагностики неплатоспроможності банку та напрями їх подолання	40
3.2. Розробка комплексної моделі ранньої діагностики неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК»	47
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні, коли міжнародні та національних банківські системи і безпосередньо банки зазнають значних змін та суттєвого впливу від інших учасників ринку, ринку в цілому та подій в економіці, все більше і більше піднімається на перше місце готовність банку до успішної конкуренції як з точки зору організаційної спроможності, так і відповідно до міжнародно прийнятим правил і стандартів їх функціонування, до чого прагнуть все більше і більше регуляторів та самих банків.

Безумовно, має місце поява нових ринків, таких як високоліквідні валютні ринки та ринки деривативів, нові фінансові та гарантійні операції, операції з криптоактивами, проте класичний банкінг також продовжує функціонувати та має здійснювати свої операції відповідно до вимог сьогодення. Отже, наявність більш широкого спектру фінансових інструментів та більш глибокі фінансові ринки дозволили банкам активно функціонувати у складні часи, проте завданням банківського регулятора є недопущення на ринок ризикових установ, виявлення яких має здійснюватися на якомога раніших стадіях.

Ступінь дослідження теми. Питання діагностики неплатоспроможності банків широко висвітлюють в наукових працях як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема: Зверяков М. І. [1], Павлов, Р.А. [2], Лобач О.М. [3], Журавльова І. В [4], Неізнестна О. В. [5], Шлапак А.В. [6], Ребрик Ю.С. [7], Самородов Б.В. [8], Кремень В.М. [9], Манжос С. Б. [10], Іщенко О. О. [11], Е. Альтмана [12], Р. Чхабра [13], П. Блязей [14] та інших. Проте не зважаючи, на значний доробок в цьому напрямку, деякі аспекти ранньої діагностики неплатоспроможності банків залишаються недостатньо висвітленими і потребують подальшого удосконалення.

Метою випускної кваліфікаційної роботи дослідження теоретичних засад і практичних аспектів ранньої діагностики

неплатоспроможності банку та розробка рекомендацій з удосконалення його інструментарію

Завданнями випускної кваліфікаційної роботи виступають:

- дослідження теоретичної сутності ранньої діагностики неплатоспроможності банку;
- проведення ретроспективного аналізу неплатоспроможності банків України;
- проведення діагностики неплатоспроможності вітчизняних банків на прикладі АТ «УКРСИББАНК»;
- визначити проблеми ранньої діагностики неплатоспроможності банку та напрями їх подолання;
- розробити елементи комплексної моделі ранньої діагностики неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК».

Об'єктом дослідження є процес ранньої діагностики неплатоспроможності банку.

Предметом дослідження є методичні підходи ранньої діагностики неплатоспроможності банку.

Методи дослідження. Для написання випускної кваліфікаційної роботи використовувались наступні методи: економічний аналіз, синтез, та класифікація, за допомогою яких було поділено матеріал на складові частини, досліджено та класифіковано за групами.

Теоретичною базою для дослідження є сучасні теоретичні засади ринкової економіки з використанням наукових концепцій, монографій та періодичних публікацій як українських так і зарубіжних видань, з питань економіки, банківської справи та менеджменту. Також у роботі було використано закони та інші нормативно-правові акти України, міжнародне законодавство.

Інформаційною базою дослідження для даної роботи послужили джерела економічної літератури та періодичних видань, аналітичних даних з різних напрямків діяльності банків, матеріалів державної статистики.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає у наступному:

Удосконалено: методичні підходи ранньої діагностики неплатоспроможності банку

Практична цінність дослідження полягає в розробці пропозицій щодо діагностики неплатоспроможності на прикладі АТ «Укрсиббанк»

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації та оприлюднення результатів дослідження. Окремі результати дослідження знайшли відображення у:

науковій статті Сімоненко О.І. Теоретичні засади ранньої діагностики неплатоспроможності банку. *Бізнес процеси у кредитно-фінансових установах*: зб. наук. ст. студ. денної та зоочної форми навчання відп. ред. Н.П. Шульга. Київ: Київ. нац. торг. екон.ун-т., 2020. 426с.

тезах доповіді Сімоненко О.І. Рання діагностика неплатоспроможності банків. *Фінансово-кредитні системи: проблеми теорії і практики*: тези доп. II Всеукр. студ. наук. конф. (Київ, 16 берез. 2020 р.): відп. ред. Н. П. Шульга. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – С.236-238

Структура та обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 58 сторінках. Робота включає 14 таблиць, 10 рисунків, 7 додатків. В списку використаних джерел 52 найменування.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

Розвиток банків та банківської системи детермінований різними внутрішніми та зовнішніми факторами, які безпосередньо впливають на банківській бізнес та змінюють зміст та принципи управління банком. Вплив зовнішніх факторів проявляється відповідно до циклічного характеру розвитку економіки та змушує банки знаходити дієві механізми управління банківською установою на різних етапах розвитку економіки та банківської системи. Досвід світової фінансової кризи 2008 року демонструє, що навіть деякі найуспішніші та найстабільніші банки виявляються безсильними перед обличчям кризи. Несподіваний характер фінансових потрясінь спонукає банки знаходити різні шляхи подолання кризових явищ, які можуть призводити до їх банкрутства. Вважається, що окремих банк не може прямо та суттєво вплинути на розвиток економіки країни, він може лише приблизно прогнозувати подальший характер зміни зовнішнього середовища. Саме тому найбільш важливим фактором успішності та стабільності банку є його здатність реагувати на відповідні тенденції розвитку, виходячи зі свого управлінського апарату, ресурсних можливостей та методологічних засад, що дозволить на ранній стадії виявити проблемні моменти, що негативно впливають на банк у теперішньому часі або можуть вплинути на нього у майбутньому.

Дослідження питань ранньої діагностики неплатоспроможності банку передбачає детальне визначення сутності термінів, що дозволить краще зрозуміти вектор та основні напрямки даного дослідження. Тому, перш, ніж перейти до інструментів необхідно визначитись з термінологією, адже в науковій літературі спостерігається тенденція до змішування різних термінів та до підміни понять, що сприяє непорозумінню та неадекватному сприйняттю інформації, а також зменшенню наукової цінності та якості

дослідження.

Для з'ясування неплатоспроможності (платоспроможності) ми розглянули та проаналізували різні наукові точки зору та нормативно-правові акти на предмет наявності визначення досліджуваного поняття (дод. А).

За результатами аналізу нормативно-правових актів можна побачити, що визначення терміну «неплатоспроможність» надається лише в Кодексі України з процедур банкрутства. НБУ в Законі «Про банки і банківську діяльність» наводить критерії віднесення банків до категорії неплатоспроможних, проте саме визначення неплатоспроможності банку відсутнє в цьому законі. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб у визначенні неплатоспроможного банку посилається на вище вказані критерії, проте теж не надає змістовного розуміння цього терміну. Отже, опираючись на нормативно-правові акти, можна зазначити, що в них відсутнє визначення неплатоспроможності банку і є лише критерії віднесення банку до цієї категорії. Проте, на нашу думку, банк може стати неплатоспроможним ще до віднесення його НБУ до такої категорії.

У вітчизняній науковій літературі існує не так багато підходів до визначення поняття неплатоспроможності банку. Слід зазначити, що більшість вітчизняних науковці пов'язують неплатоспроможність банку із неможливістю виконання вимог перед кредиторами та нестачею власних коштів. У проаналізованих іноземних наукових джерелах ситуація трохи відрізняється, адже там неплатоспроможність банку також пов'язують із невдалими управлінськими рішеннями, кризою ліквідності та неспроможністю покриття збитків.

Варто зазначити, що в науковій літературі немає однозначного розуміння понять «банкрутство» та «неплатоспроможність»: в одних наукових джерелах вони вживаються в якості термінів, які можуть бути взаємозамінними [1], а в інших ці терміни розмежовуються та відокремлюються [13, с. 323], тому ми вважаємо за доцільне сформулювати

власне бачення на вищевказані терміни. На нашу думку, використання терміну «неплатоспроможність» в контексті даного дослідження є більш доцільним за використання терміну «банкрутство», адже останнє пов'язано з кінцевим етапом розвитку кризових явищ в банку, а рання діагностика має бути спрямована на виявлення ранніх симптомів кризи, а не концентрації на кінцевій стадії розвитку проблем у банківській установі. Отже, зважаючи на усі наукові напрацювання та законодавче забезпечення України, ми пропонуємо наступне визначення неплатоспроможності банку.

Неплатоспроможність банку – це сукупність факторів, які призводять до зменшення здатності або до повної неспроможності банку виконувати законні вимоги кредиторів у певний строк до рівня, при якому суми власних коштів та можливостей їх поповнення не вистачає для покриття зобов'язань банку. Відповідно, рання діагностика неплатоспроможності банку – це сукупність заходів та інструментів банку або регулятора, які спрямовані на виявлення кризових явищ, негативних тенденцій та інших проблем у розвитку банку на ранній стадії, які можуть призвести до невиконання банком зобов'язань перед кредиторами та погіршити його фінансовий стан у майбутньому.

Рання діагностика неплатоспроможності банку базується на застосуванні певних методів та інструментів. В світовій практиці, в науковій літературі існує декілька підходів, які дозволяють на ранньому етапі виявити ознаки кризових явищ та оцінити масштаби проблемних процесів, що можуть призвести банк до неплатоспроможності [2]:

- рейтингові системи;
- коефіцієнтний аналіз та аналіз споріднених груп;
- комплексні оцінки банківських ризиків;
- статистичні моделі;
- моделі з використанням карт Кохонена, що самоорганізуються;

- інші.

В інших джерелах методи ранньої діагностики неплатоспроможності банку поділяються на три категорії [15, с. 244]:

1. статистичні;
2. аналітичні;
3. метод експертних оцінок.

Розкриваючи специфіку систем раннього попередження дефолту у банках, А. М. Серікбаєва групує підходи до оцінки фінансової стабільності кредитних організацій, які використовуються у зарубіжній практиці таким чином:

1) наглядові банківські рейтингові системи (CAMELS, PATROL, ORAP), які можна умовно поділити на інсайдерські та дистанційні, які базуються на формалізованій процедурі аналізу органами нагляду надійності і фінансової стійкості банків. При цьому інсайдерські системи застосовуються в США, Україні, Казахстані, Польщі, Чехії, Словаччині, країнах Прибалтики, а дистанційні – в Італії, Франції, Аргентині;

2) системи на основі аналізу фінансових коефіцієнтів (BAKIS, BMS), які оперативно визначають відхилення у діяльності банків і забезпечують повноту й комплексність аналізу на основі порівняння фактичних значень показників з нормативними;

3) комплексні системи оцінки банківських ризиків (RATE, RAST), які базуються на індексному методі, методах експертних оцінок і найбільш широко застосовуються в Великобританії та Нідерландах;

4) статистичні (економетричні) моделі (SEER, SCOR, SAABA), що використовуються при прогнозуванні банкрутства й розрахунку величини очікуваних збитків;

5) макропруденційний аналіз, який охоплює використання таких систем, як показники фінансової стабільності і стрес-тестування на основі сценарного аналізу, аналізу чутливості портфеля, методу розрахунку максимальних втрат. Як бачимо, в науковій літературі та в світовій практиці

використовуються різні методики ранньої діагностики неплатоспроможності банку. На рисунку у додатку Б можна побачити основні інструменти ранньої діагностики неплатоспроможності, які ми вважаємо доцільно використовувати в сучасних реаліях у банківській сфері. Слід зазначити, що лише комплексне використання цих інструментів дозволить адекватно оцінити кризові та проблемні явища в банку на їх ранній стадії. Узагальнюючи існуючі наукові розробки та світову практику, вважаємо за доцільне надати наступну класифікацію методик ранньої діагностики неплатоспроможності банку та виділити їх переваги та недоліки:

1. Рейтингові системи дають змогу узагальнити результат оцінки за кількісними та якісними показниками, що обрані для дослідження. Недоліками рейтингових оцінок є високий рівень суб'єктивності, що проявляється під час фільтрації досліджуваних показників, визначення критичних точок для їх значень та вагових коефіцієнтів.

2. Моделі класифікаційних дерев. В основі моделей класифікаційних дерев лежать так звані гілки значень цільової функції та умови переходу до них відповідно до критерію істинності, що попередньо встановлюється експертним шляхом. Дані методи забезпечують легкість інтерпретації результатів та високий рівень наочності. Однак застосування даних методів передбачає високий рівень суб'єктивізму, супроводжується надмірною кількістю процедур оцінки, а також характеризується складністю у виборі оціночних питань на кожному рівні ієрархії

3. Методики, що базуються на проведенні кластерного аналізу. Головною метою кластерного аналізу є розмежування загальної множини об'єктів дослідження на так звані кластери, в розрізі яких об'єкти мають спільні характеристики. Слід зазначити, що кластерний аналіз дає високий рівень візуалізації представлення даних та відносно простий у застосуванні, оскільки проводиться на базі спеціалізованого програмного забезпечення.

Однак метод унеможливорює отримання числового результату та вимагає значного масиву даних для здійснення кластеризації.

4. Моделі попереджуючих індикаторів кризи. Перевагами таких моделей є те, що вони мають високу прогностичну силу щодо ідентифікації криз, однак, у більшості випадків вони розробляються для прогнозування системних фінансових криз. Тому, на сьогодні актуальності набирає розробка методичних підходів до діагностики кризи в окремих банках із застосуванням моделей попереджуючих індикаторів кризи.

5. Дискримінантний аналіз базується на побудові дискримінантної функції, аргументами якої є фінансові коефіцієнти, що можуть сигналізувати про загрозу розвитку кризи, з урахуванням вагомості кожного із них. Недоліком дискримінантного аналізу в контексті нашого дослідження є те, що застосування даних методик здебільшого має місце при діагностиці кризових явищ на підприємстві, а банківські установи мають певні відмінності та особливості, наприклад: щодо бухгалтерського обліку та звітності. Тому на сьогодні актуальним вважаємо адаптацію моделей дискримінантного аналізу для ранньої діагностики неплатоспроможності саме банків.

6. Методичні підходи на основі застосування діагностичних матриць фінансової рівноваги базуються на побудові в координатній площині визначеного співвідношення двох показників чи оціночних агрегатів, які характеризують фінансовий стан банку. Застосування матриць фінансової рівноваги дає можливість наочного представлення результатів та забезпечує прогнозування напрямів розвитку банку. Проте суттєвим недоліком даного методу є обмеженість застосування оціночних показників, оскільки розглядаються лише два показники у двохвимірній координатній площині.

7. Методики, що базуються на коефіцієнтному аналізі. Основною проблемою застосування коефіцієнтного аналізу є те, що для банків із різною спеціалізацією чи з індивідуальною специфікою нормальні діапазони значень деяких коефіцієнтів можуть суттєво відрізнятись, і

зрозуміло, що результати такого аналізу за всією сукупністю банків будуть неточними. Як приклад коефіцієнтного аналізу можна виділити методику оцінки фінансового стану за допомогою коефіцієнтів, які пропонує Міжнародний Валютний Фонд для оцінки депозитних корпорацій. Міжнародним Валютним фондом пропонується система індикаторів, правила розрахунку яких визначаються Керівництвом з компіляції індикаторів фінансової стійкості. Міжнародний валютний фонд передбачає компіляцію та поширення країнами 40 індикаторів фінансової стійкості: 25 індикаторів для сектору депозитних корпорацій (із яких 12 основних) та 15 індикаторів для клієнтів сектору депозитних корпорацій. – кожен з яких містить п'ять об'єднаних за змістом груп показників: достатності капіталу, якості активів, прибутковості та рентабельності, ліквідності та чутливості до ринкового ризику. Оскільки система індикаторів фінансової стійкості банківських установ була сформульована для макропруденційного аналізу, Керівництвом з компіляції індикаторів не наводяться чіткі контрольні значення показників ні на макро-, ні на мікрорівні, а лише вказується їх позитивна чи негативна тенденція в разі збільшення чи зменшення, апелюючи до обмеженості накопиченого досвіду. Переважна більшість фахівців (напр., [1, с. 55]) вважає, що запропонований МВФ перелік індикаторів фінансової стійкості достатньо повно та всесторонньо характеризує діяльність банків з погляду їх мікроекономічної ефективності.

Кожен із зазначених методів діагностики неплатоспроможності банку має певні переваги та недоліки, вибір методу ранньої діагностики неплатоспроможності банку залежить від достатності та прозорості інформації про банк, а також від зовнішнього середовища в якому функціонує банк.

Висновок. Отже, неплатоспроможність банку – це сукупність факторів, які призводять до зменшення здатності або до повної неспроможності банку виконувати законні вимоги кредиторів у певний строк до рівня, при якому суми власних коштів та можливостей їх

поповнення не вистачає для покриття зобов'язань банку. Наступні наукові дослідження мають сконцентруватись на відокремленні методів ранньої діагностики неплатоспроможності підприємств від методів ранньої діагностики неплатоспроможності банків та на створенні нових математичних моделей з підвищеною точністю, які б включали в себе максимально можливу кількість факторів зовнішнього та внутрішнього впливу на платоспроможність банку.

РОЗДІЛ II

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

2.1. Ретроспективний аналіз неплатоспроможності банків України

Банкрутство є невід'ємною частиною функціонування банків в умовах ринкової економіки. З одного боку, це нормально, оскільки конкуренція змушує ліквідувати збиткові одиниці і створювати простір для тих, хто ефективніше використовує дефіцитні ресурси. З іншого боку, кожне банкрутство негативно впливає на багатьох зацікавлених сторін, включаючи вкладників, кредиторів, працівників тощо. Зокрема, кредитори та вкладники піддаються ризику втрати, коли боржники збанкрутують [14]. Якщо проаналізувати динаміку кількості вітчизняних банків за останні 12 років (рис. 2.1), то можна побачити тенденцію до зменшення кількості банків, яка розпочалась у 2014 році та продовжується до сих пір. Основними факторами, що призвели до «банкопаду» були загострення політичної кризи 2014-2015 років та, як наслідок, відтік коштів населення з банківської системи України, а також неякісна оцінка ризиків та неправильне корпоративне управління в банках України.

До основних факторів, які призводять до банкрутств банків, Нацбанк і експерти відносять такі:

- недобра економічна ситуація, яка призвела до значного зниження якості активів банків: падіння ВВП, висока інфляція, втрата частини території країни, що призвело до підвищення рівня заборгованості за кредитами як у корпоративному секторі, так і серед населення;
- відтік депозитів – можна віднести до попередньої пункту, але згорання економіки накладає свій відбиток на формуванні саме кризи довіри до банківської системи;

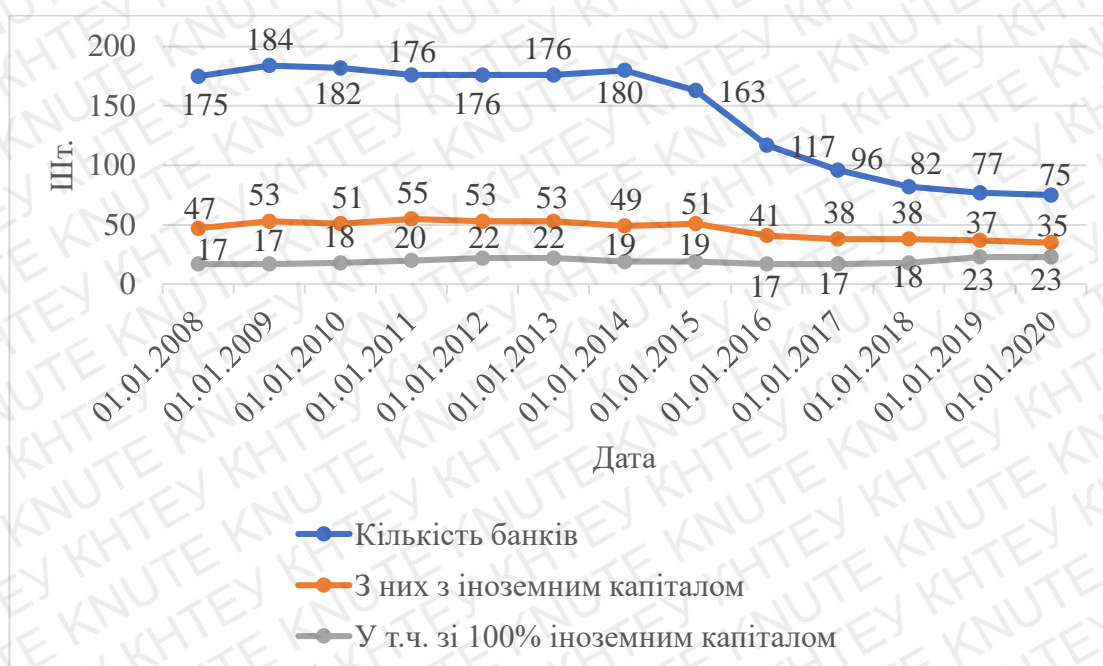

Рис. 2.1 Динаміка кількості банків України протягом 2008 – 9 місяців 2020 рр.

*Примітка: складено автором за джерелом [16]

– непрозора структура власності банків, що стало для НБУ основою щодо прийняття рішень про виведення з ринку навіть платоспроможних банків;

– виведення активів з працюючих банків;

– відмова акціонерів банку докапіталізувати свій банк – тести показують необхідність додаткового капіталу майже для всіх банків, але не всі їх власники мають кошти або бажання вкласти їх в банк. Навпаки, дуже часто на останніх етапах життя банку з його володіння масово виходять бувші акціонери;

– самоліквідація банків – в 2016 році Нацбанк спростив процедуру ліквідації банку за ініціативою його власників, і цим вже успішно користуються перші невеликі установи [17].

Чим більше клієнтів не обслуговують свої кредити чи обслуговують невчасно, тим більше проблем у банку. В 2016 році НБУ повідомив, що загальна частка проблемних кредитів (4-5 груп за класифікацією НБУ) ТОП-

20 банків досягав досяг 53 %. З високим ступенем ймовірності можна допустити, що проблемніші та дрібніші банки справлялися не краще. Наприклад, в банку «Надра» рівень проблемних кредитів перед вводом тимчасової адміністрації досяг 88 %, «Національному кредиті» – 57 %, «Хрещатику», «Фінанси та кредит» – 51 %, «Дельта-банку» – 33,3 % [8].

Рис. 2.2 Динаміка кількості неплатоспроможних банків України протягом 2001 – 2019 рр. [18]

За історією банків, до яких на сьогодні введена тимчасова адміністрація чи вони виведені з ринку, ми бачили завищення відсоткових ставок на 10-15 %, а то і до 25-35 %, від рівня відсоткових ставок, які діяли на ринку в той момент. Тож для населення має бути індикатором: високі відсотки – очікуй на проблеми в банку.

Часто проблеми в банку починалися із проблем власників в їх особистих бізнесах. Такі великі фінустанови, як Надра-Банк, VAB і «Фінанси та Кредит» були виведені з ринку після того, як їх власники не змогли (або не забажали) докапіталізувати банк. У акціонерів цих фінустанов були проблеми в небанківській частині свого бізнесу. Проблеми в інших підприємствах власників або мажоритарних акціонерів банку дуже небезпечні для фінустанови.

Інші схеми орієнтовані на вивід коштів із банку. Так «Дельта-банку» вивели активи (або намагалися зробити це через незаконні застави) на суму 20 млрд. грн. через укладання нікчемних угод. І таких схем безліч. Керівництво банку укладає угоди з крупними кредиторами – юридичними особами в порушення інтересів інших позичальників. Наприклад, деяка компанія має поточний рахунок у банку. В один прекрасний день вона хоче забрати кошти. У банку вже очевидні проблеми, тому менеджмент пропонує компанії взяти замість коштів активи. Це автоматично переносить компанію у категорію забезпеченого кредитора. Де-юре це означало, що в разі введення тимчасової адміністрації і подальшої ліквідації банку компанія має отримати кошти поза чергою.

Одні і ті ж активи Дельти недобросовісно передавалися у заставу різним кредиторам, включаючи НБУ. Загальний об'єм активів, які були кілька разів передані НБУ, порядком 100 мільйонів гривень. Наприклад, в подвійному залозі, причому з різницею всього в місяць, було закладено кредитів більш 97 тисяч фізичних осіб. Оцінку даній ситуації повинні дати правоохоронні органи. Банк подав відповідне заяву про виявлення порушень.

Неодноразово застосовувалося і те, що називається «схлопування». Наприклад, у фізичної чи юридичної особи зберігалися кошти в «Дельта-банку». Проблемний банк вже не міг їх вернути. Укладався договір про поручительство, і за рахунок депозитів гасилися («схлопувалися») кредити. Банк «живих» грошей не отримує, а право вимоги за кредитом переходить до поручителя.

Банк перекредитовував компанії: старі забезпечені кредити гасилися за рахунок нових, які видавалися вже без всякого забезпечення. А потім ці кредити викуповуються через підставні фірми за копійки [19].

Після виявлення таких схем наступним кроком ліквідатора, керуючого санацією мало бути подання відповідних документів до

правоохоронних органів. А далі вже доведення таких справ до суду. «Дельта-банк» більшість справ, особливо крупних, виграв. Суд підтримав сторону «Дельта-банку» у спорі із Ощадбанком, і в спорах за іншими аналогічним забезпеченням, які вимагали окремі кредитори. Ощадбанк взяв на себе у «Дельта-банку» у заставу активів на суму 1,7 млрд грн. Ці договори визнали нікчемними. Зараз банк займається передачею від Ощад до тимчасової адміністрації «Дельта-банку» документів і активи будуть виставлені на продаж.

З метою покращення фінансового стану боржників порушуються процедури банкрутства. Серед інших важливих цілей – збереження можливості для боржників вести справи в майбутньому, захист інтересів кредиторів та задоволення їхніх вимог в максимально можливій мірі з доходів, отриманих в результаті продажу наявного майна.

Інвестиційна привабливість України значною мірою залежить від підвищення ефективності процедур банкрутства. Як правило, справи про банкрутство є складними судовими процесами. Вони можуть включати різні позови до боржників, які не можуть бути безпосередньо пов'язані з відновленням їхньої платоспроможності.

Адвокат, який представляє кредитора, повинен мати знання про різні галузі права. Наприклад, трудові, корпоративні, фінансові та податкові. Для належного розгляду справи дуже важливо, щоб відповідний одержувач неплатоспроможності мав спеціальні знання і відповідав високим етичним стандартам.

Фахівці роблять великі надії на прийнятий новий Кодекс про банкрутство, що вирішує багато існуючих регуляторних проблем та запроваджує концепцію банкрутства фізичних осіб, що є новим для України [19].

Прийняття кодифікованого закону суттєво підвищить ефективність провадження у досудовому та судовому процесі. Це, безсумнівно,

підвищить інтерес як кредиторів, так і боржників до застосування процедур банкрутства та відновлення платоспроможності.

Також слід зауважити, що хоча банківська система України за підсумками 2016 року отримала чистий збиток у розмірі 223 млн грн, вже у 2018 році банківська система почала демонструвати прибутки, а саме 10 млрд грн. (по платоспроможних банках). Під час кризи 2008 року та в 2009-2010 рр. в країні збанкрутували 12 банків. Всього, починаючи з 2014-го, регулятор прийняв рішення про виведення з ринку 88 банків. Через банкрутство 50-ти банків в 2014-2015 роках банківська система України втратила 230 млрд. грн. або 9 % ВВП України. Однак, рішучі кроки НБУ та націоналізація ряду банків, в тому числі Приватбанку, дозволила стабілізувати ситуацію. Ситуації 2019 року та 2020 року з його пандемією свідчать про подальше зменшення кількості банків через політичну та соціальну нестабільність. Адже банківське кредитування для розвитку потребує досягнення умов макроекономічної рівноваги [згідно даних НБУ].

Починаючи з 2018 року банківський сектор фіксує історичні рекорди з прибутковості. Після 160 млрд. грн. збитків у 2016 році майже 60 млрд. грн. в 2019 році і вже більше 37 млрд. за дев'ять місяців 2020 року є унікальною ситуацією (рис. 2.3). Цьому сприяла не лише жорстка монетарна політика НБУ і високі процентні ставки, а й більш зважена кредитна політика самих банків. Суттєве зростання прибутковості банківської системи стало можливим за рахунок зменшення відрахувань у резерви при стабільному зростанні процентного та комісійного доходів. Також слід звернути увагу на спалу податку на прибуток банківською системою.

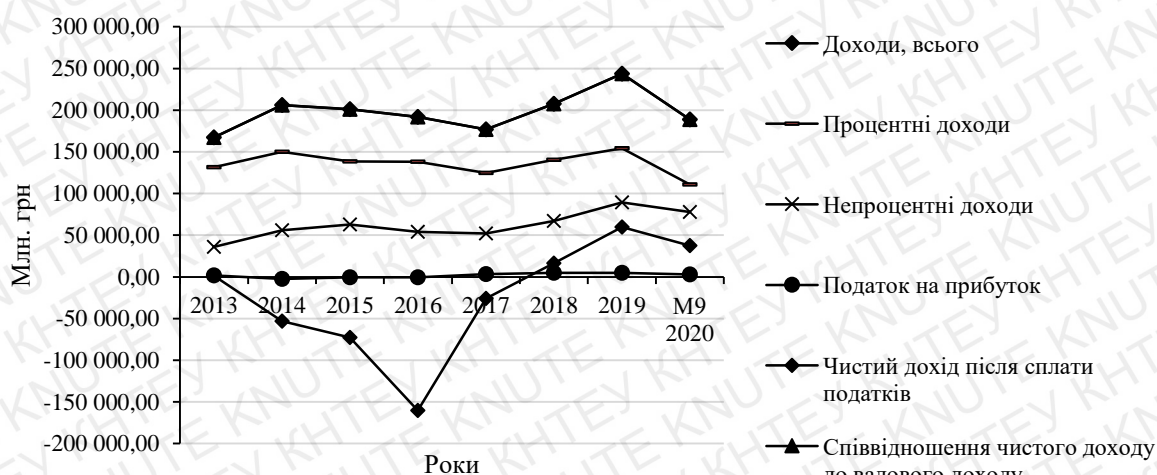

Рис. 2.3 Динаміка показників доходності банків України за період 2014-2020 років, млн. грн.

Джерело: складено автором за [20]

Якщо проаналізувати рентабельність активів та капіталу за останні 12 років (рис. 2.4), то можна побачити, що за цей період спостерігалось суттєве скорочення рентабельності активів та капіталу у 2008-2009 роках та у 2014-2016 роках, з 2016 по 2019 рік відбувалося збільшення рівня рентабельності активів та капіталу на фоні стабілізації банківської системи в Україні, за 3 квартали 2020 року спостерігається зниження рівня рентабельності активів з 4,35% до 3,11% та зниження рівня рентабельності капіталу з 34,18% до 23,82%, така тенденція до зниження рівня рентабельності є наслідком пандемії COVID - 19

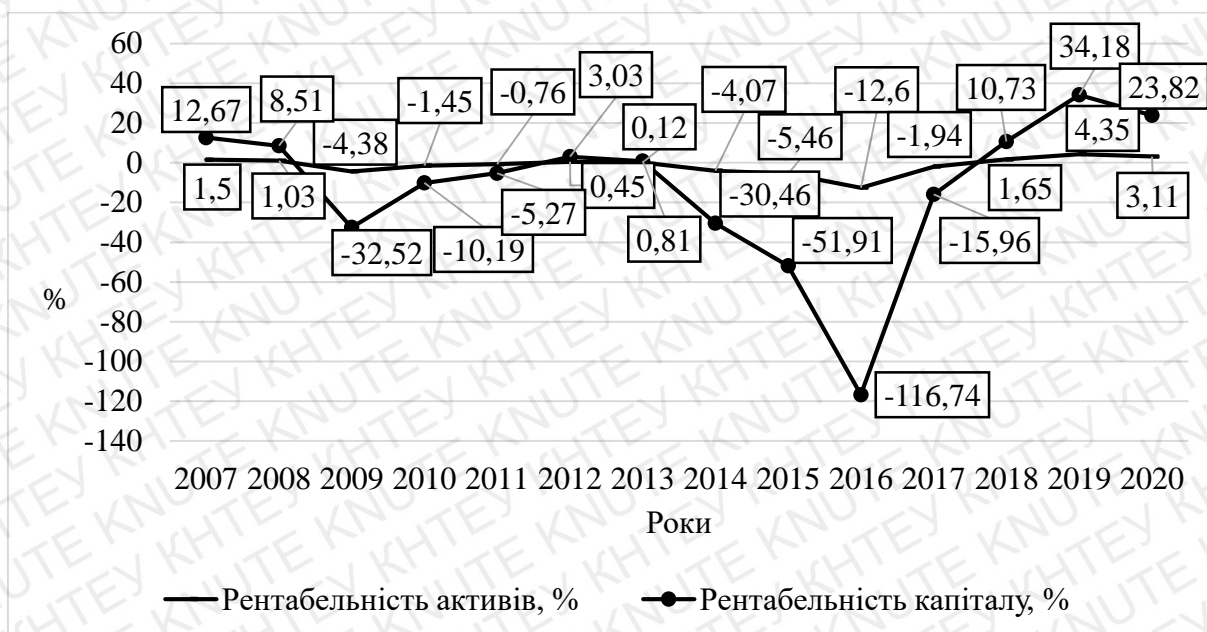

Рис. 2.4 Динаміка рентабельності активів та капіталу протягом 2008 – 2019 рр. (станом на 31.12.) та 2020 р. (станом на 1.11.)

*Примітка: складено автором за джерелом [21]

Системні ризики для фінансової стабільності банківської системи перебувають на одному з найвищих в історії рівнів. Це підтверджує динаміка індикаторів фінансової стійкості банків (табл. 2.1). Як видно з даних таблиці 2, спостерігаються високі значення показника співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів та капіталу. Зростання показника до 60,2% є причиною погіршення якості активів банків, як наслідок, визнання НБУ значної кількості банків неплатоспроможними. Показник співвідношення недіючих кредитів та сукупних валових кредитів також мав тенденцію до зростання, а станом 1 січня 2019 року склав 52,85%. Причинами, що привели до появи проблемних активів у банківській системі, є девальвація гривні, яка привела до номінального перерахунку проблемних кредитів та реального зниження фінансового стану позичальників; анексія Криму та заборона діяльності банків на території Криму та АТО. Але діяльність у 2019 та 2020 роках показує підходи до банківського сектору від недіючих

кредитів. За результатами дев'яти місяців 2020 року показник досяг 45,62 %, проте це значення продовжує бути занадто великим для всієї системи.

Таблиця 2.1

**Основні індикатори фінансової стійкості банків України
за період 2014-2020 років (станом на 31.12)**

Індикатор	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	М9 2020
I1	18,26	15,60	12,31	12,69	16,10	16,18	19,66	21,91
I2	13,89	11,21	8,30	8,96	12,12	10,52	13,50	16,05
I3	30,65	61,07	129,02	89,37	70,18	60,20	25,28	23,14
I4	12,89	18,98	28,03	30,47	54,54	52,85	48,36	45,62
I5	98,72	96,05	94,54	95,92	94,21	93,47	92,83	93,28
I6	0,26	-4,24	-5,54	-12,47	-1,76	1,60	4,70	3,42
I7	1,72	-31,95	-65,51	-122,17	-15,34	14,61	37,55	26,24
I8	58,56	48,46	39,00	45,94	50,20	52,02	47,39	44,27
I9	65,95	59,85	54,40	60,91	76,14	61,92	55,58	56,67
I10	20,63	26,40	33,00	48,53	53,94	51,14	72,28	71,71
I11	89,11	86,14	92,87	92,09	98,37	93,52	94,35	89,68
I12	19,83	35,47	36,15	57,07	43,31	46,99	47,44	35,58

Джерело: складено автором за джерелом [22]

За недостатніх ресурсів іноземної валюти зростання їх активності в сегменті валютного кредитування збільшує у банків небезпеку збитків, пов'язаних з коливаннями валютного курсу. Динаміка наведених індикаторів свідчить про те, що у 2016 році такі загрози були реальними, адже частка кредитів в іноземній валюті в загальній структурі наданих банками кредитів перебувала на рівні 57,90%, і тільки втручання НБУ кредитування покращило ситуацію: значення показника зменшується за 2016–2018 роки, тоді як зобов'язання в іноземній валюті становили близько 50% сукупних зобов'язань [23].

Для підтвердження факту наявності системних ризиків був розрахований показник Z-score, що використовується фахівцями Світового банку та МВФ як індикатор стійкості банківської системи через співвідношення збитків банківської системи внаслідок

внутрішніх або зовнішніх шоків та власного капіталу. Як докризовий можна визначити період з 01.01.2005 по 01.01.2009, коли значення показника було сталим з максимальним значенням 0,9 станом на 01.01.2008. Протягом 2009 року відбулось розгортання кризових явищ настільки інтенсивного характеру, що значення показника Z-score знизилось до -2,3 о.д. Починаючи з 2010 року, розпочалось поступове відновлення банківської системи як під впливом ряду зовнішніх сприятливих факторів, так і внутрішнього очищення, в результаті чого станом на 01.01.2013 показник набув позитивного значення та склав 0,3. Це значення було нижче докризового, але, водночас, демонструвало позитивні тенденції післякризового відновлення. У 2013 році банківська система України, що лише частково пододала наслідки банківської кризи, зазнала значних зовнішніх шоків, що призвело до значного зниження значення показника Z-score до -6.8 станом на 01.01.2017 року. Наведені дані щодо динаміки цього показника підтверджують висновки щодо системних ризиків, а також можна побачити що банківська криза 2014–2015 років була набагато глибшою та тривалішою, а її наслідки тільки починають відновлюватися, оскільки значення показника на 01.01.2019 повернулось на докризовий рівень [23].

Український банківський сектор зараз проходить стрес-тест у режимі реального часу. Криза, що розгортається від середини березня, зачепила всі країни та їхні фінансові сектори. Вона матиме далекосяжні наслідки для платоспроможності позичальників, якості кредитного портфеля та бізнес-моделей банків. Ця криза також є тестом на ефективність нової моделі банківського регулювання, яка впроваджувалася на міжнародному рівні після 2009 року, а в Україні – після 2016 року. Перші висновки можна зробити вже зараз: зусилля НБУ з розчищення банківського сектору, впровадження міжнародно визнаних вимог до капіталу та ліквідності, регулярне стрес-тестування, ризикоорієнтований наглядний підхід та

спонукання банків до формування запасу міцності у сприятливі часи дали свої позитивні результати.

Банки увійшли в кризу у гарній формі. Достатність капіталу істотно перевищувала мінімальний рівень. Його надлишок банки тепер можуть використати для поглинання кредитних збитків та для подальшого кредитування. Фінансові установи стали високоефективними та прибутковими, тож, урешті, самі генерують капітал. Структура фондування також сприятлива – понад 90 % зобов'язань залучено на внутрішньому ринку. Банківський сектор на сьогодні не залежить від ситуації на міжнародних ринках капіталу. Ліквідність фінансових установ висока як у гривні, так і в іноземних валютах. Крім того, було вирішено задавлені проблеми сектору з пов'язаним кредитуванням.

Високий запас міцності банків та вчасні регуляторні дії сприяли тому, що система навесні пройшла найгострішу фазу кризи без збоїв. Банківські послуги надавалися безперервно, вкладники постійно мали доступ до своїх рахунків, банки забезпечили безпеку роботи мережі. Відплив вкладів тривав менше двох тижнів, а потім відновилося зростання обсягів депозитів – це позитивно контрастує з тим, як український банківський сектор проходив попередні кризи.

Водночас негативні наслідки поточної кризи можуть датися взнаки протягом найближчого року. Ключові загрози, які постають перед сектором, – зниження попиту на банківські послуги та погіршення якості обслуговування кредитів. Для кращої оцінки їх впливу НБУ провів експрес-тестування банків. Оцінено вплив на капітал 26 банків макроекономічного сценарію, який є дещо гіршим за поточний макроекономічний прогноз НБУ. Сукупно ці банки мають 91% активів сектору.

Індекс фінансового стресу (ІФС) миттєво відреагував на запровадження карантинних обмежень. У березні він протягом двох тижнів зріс до найвищого рівня з 2015 року, удвічі порівняно зі значеннями початку

року. Найбільше на березневе зростання вплинули девальвація гривні та невизначеність на ринку цінних паперів. Зокрема, субіндекс державних цінних паперів стрімко зріс через вищу дохідність євробондів України. Проте березневий шок тривав недовго і вже з початку квітня спостерігалось поступове послаблення рівня стресу. Всі субіндекси зменшилися, а корпоративний та валютний уже повернулися до докризового рівня. Цьому зокрема сприяв стабільний курс гривні та зменшення дохідності як державних, так і корпоративних цінних паперів [24].

Методику розрахунку Індексу фінансового стресу для України було запроваджено та описано у Звіті про фінансову стабільність за грудень 2016 року.

Зверніть увагу на чітку прив'язку коливань на ринку із політичними подіями в Україні, як це зображено на рис. 2.5.

Рис. 2.5 Індекс фінансового стресу в Україні, 2008-2020 роки [25]

У період поточної кризи в особливій зоні ризику – державні фінанси. Уряди практично всіх країн у разі збільшили витрати і дефіцити бюджетів, щоб підтримати економіку та населення в скрутний час. Уряд України заклав в оновлений держбюджет дефіцит на рівні 7.5% ВВП, тоді як протягом останніх п'яти років він жодного разу не перевищував 3 % ВВП. Утім, фактичний дефіцит за підсумками 2020 року може бути більшим через

ризика невиконання дохідної частини і необхідність розширення соціальних видатків, зокрема на підтримку Пенсійного фонду. Основним джерелом фінансування мають стати внутрішні запозичення – перш за все від банків. Вони мають значну вільну ліквідність і з кінця квітня активно наращують портфель ОВДП. При цьому левову частку забезпечили саме державні банки.

Наразі уряди в усьому світі використовують інструмент надання державних гарантій. Переважно це гарантії, що покривають кредитні ризики за банківськими позиками. Закон про бюджет на 2020 рік дає змогу уряду надавати державні гарантії необмежено. Проте цей інструмент має використовуватися виважено. Як свідчить український досвід попередніх років, корпоративний борг у випадку кризи часто перетворюється на державний. Станом на кінець I кварталу 2020 року п'ята частина від сумарної заборгованості перед бюджетом за кредитами під державні гарантії припадає на ліквідованих юридичних осіб. Для послаблення таких ризиків уряду слід зосередитися на програмах, які мають невеликий обсяг та потенційно ефективні, насамперед програмах підтримки МСБ [24].

Зниження платоспроможності і погіршення споживчих настроїв уже позначилися на кредитному попиті. Згідно з опитуванням банків він стримується різким падінням споживання послуг та багатьох груп товарів, перш за все тривалого вжитку. Проте падіння обсягів споживчих кредитів, що відбулося навесні, швидше за все, не буде тривалим. Цьому сприятимуть поступове відновлення економіки та значна пропозиція кредитів з боку банків та інших фінансових установ. Обсяги кредитування надалі будуть дещо нижчими від докризового рівня (рис. 2.6) [24].

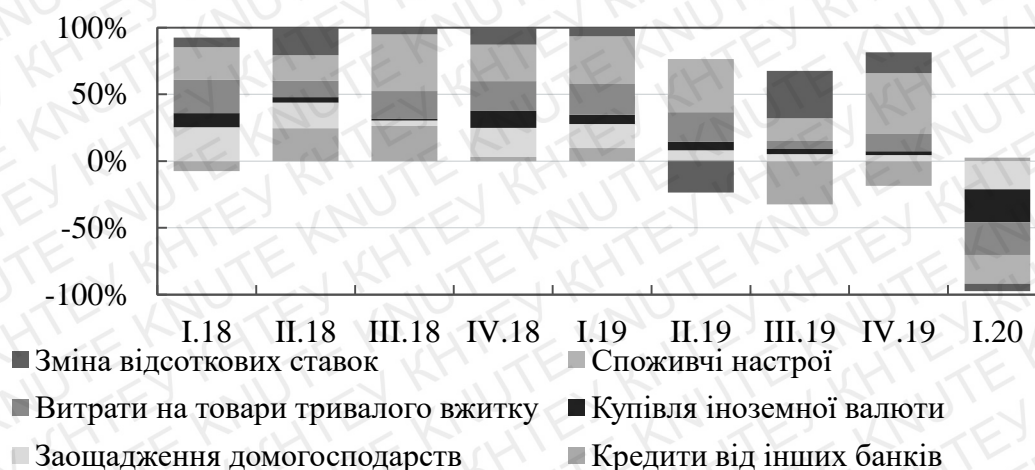

Рис. 2.6 Фактори зміни попиту на споживчі кредити в Україні протягом 2018-2020 рр. [26]

Загалом зростання доходів протягом останніх років дещо знизило співвідношення середньомісячних витрат на обслуговування боргу і доходів (debt service-to-income ratio, DSTI) усіх груп позичальників. На початку року для багатьох боржників його рівень лише трохи перевищував 20%. Але падіння доходів під час карантину значно ускладнило обслуговування боргу. З початком кризи банки запропонували «кредитні канікули» позичальникам. Вони дають змогу відтермінувати витрати на обслуговування позик, проте не зменшують зобов'язань. Один із варіантів тимчасового зниження витрат на обслуговування боргу, який подекуди використовують банки, – капіталізація відсотків за позикою. Відтак для позичальників, доходи яких знизились у період кризи, рівень боргового навантаження може значно зрости (рис. 2.7) [24].

В цілому умови та ризики банківського сектору Національний банк оцінює та зображує в так званій Карті ризиків банківського сектору. До оцінюваних ризиків входять:

- кредитний ризик,
- ризик достатності капіталу,
- ризик ліквідності,
- юридичний ризик,

— валютний ризик.

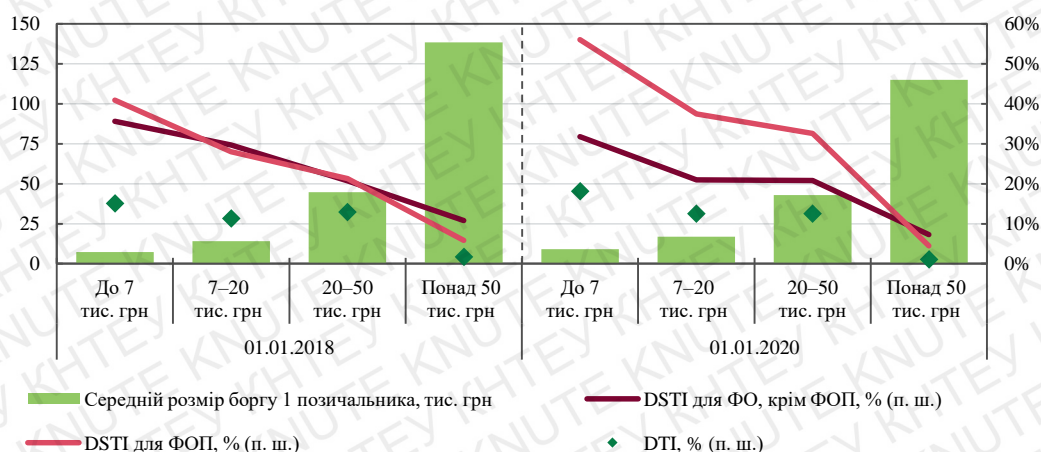

Рис. 2.7 Боргове навантаження на групи позичальників за доходами в Україні протягом 2018-2020 рр. [24]

Як демонструє карта ризиків, наведена на рис. 2.8, кредитний ризик зріс (зниження економічної активності внаслідок карантинних обмежень ударило по доходах населення та погіршило фінансовий стан підприємств. Зниження доходів буде тривалим. Це ускладнить обслуговування позик, тож призведе до істотного погіршення якості кредитного портфеля банків); ризик достатності капіталу зріс переважно внаслідок реалізації кредитного ризику; ризик ліквідності знизився – банки увійшли в кризу із запасом ліквідності;

Ризики	12.15	2016	2017	2018	2019	06.20
Кредитний	10	8	7	7	6	5
Достатності капіталу	9	7	6	5	5	5
Ліквідності	6	4	4	3	3	3
Юридичний	8	8	8	9	9	9
Валютний	6	5	5	5	5	5
Прибутковості	9	8	7	6	6	5
Середнє значення	8	7	7	6	6	6
Шкала значень	10	9	8	7	6	5

Рис. 2.8 Теплова карта ризиків банківського сектору України протягом 2015 – 2020 рр.[24]

юридичний ризик знизився – це відбулося завдяки ухваленню закону, який зробив незворотним виведення банків з ринку, також було прийнято низку

рішень, що посилили захист прав іпотекодавців. Водночас загальний рівень захисту прав кредиторів усе ще низький, особливо на етапі судового врегулювання спорів; валютний ризик не змінився; ризик прибутковості зріс.

Подальші кроки із тестування банків та всієї системи на здатність подолати наслідки кризи будуть відбуватися на основі змін, які можна буде передбачити у згортанні пандемії COVID-19.

Проте вже є цікавим, що Україна потрапила в Макрофінансового сценарію для стрес-тесту для банківського сектору ЄС в 2020 році із стабільної довгостроковою ставкою 5,2 % на 2020-2022 роки [27], що є певним авансом нашої економіці у здатності боротися із світовою кризою.

Зі свого боку Україна в Листі про наміри до МВФ в червні просить додати до Меморандуму про економічну та фінансову політику положення, що з послабленням кризи буде проведено перевірку якості активів (AQR) для скерування регуляторної та наглядової політики. Ці перевірки дадуть кращу інформацію про якість активів банків та розмір недостатності капіталу [28].

Також НБУ зобов'язується щодо банків, які не виконують вимог до капіталу за міжнародними стандартами, оновити положення про нову структуру капіталу, що відповідатиме Положенню про вимоги до капіталу (CRR) та Директиві IV щодо вимог до капіталу (CRD-IV).

Отже, за результатами ретроспективного аналізу неплатоспроможності банків України було виявлено, що динаміка кількості банків то можна побачити тенденцію до зменшення кількості банків, яка розпочалась у 2014 році та продовжується у 2020 році. Індикатори фінансової стійкості демонструють відновлення банківської системи після кризи 2014-2015 років, значення показників фінансової стійкості на 01.01.2019 повернулось на докризовий рівень, результати аналізу прибутковості активів та капіталу банків підтверджують цю тенденцію.

2.2. Діагностика неплатоспроможності вітчизняних банків на прикладі АТ «УКРСИББАНК»

АТ «УКРСИББАНК» — український банк, заснований 1990 року, входить до десятки найбільших в Україні. 30 вересня 2019 року активи банку становили 51 млрд грн. Банк обслуговує близько 1,9 млн клієнтів, 165 тис. компаній СМБ та 2,2 тис. великих корпоративних компаній. Мережа банку нараховує 300 відділень та 1000 банкоматів, 60 % акцій банку належать французькій фінансовій групі BNP Paribas, решта 40 % — ЄБРР. Головний офіс розташовано в Києві. Банк займає досить стійкі позиції на ринку, на таблиці 3 видно, що частка банку на ринку кредитів юридичним особам складає 9,76% по по банках іноземних банківських груп та 3,97% по банківській системі загалом, а також на депозитному ринку юридичних осіб - 13,62% по банках іноземних банківських груп та 4,97% по банківській системі загалом. Банк використовує бізнес-модель, яка полягає у тому, що залучає кошти банк порівну – у юридичних осіб та у фізичних осіб, а надає кредитів більше юридичним особам.

Таблиця 2.2

Частка АТ «Укрсіббанк» на ринку України станом на 31.12.2019, %

Показник	Стаття балансу	31.12.2019
Частка по банках іноземних банківських груп,%	Активи	10,31
	Кредити юридичним особам	9,76
	Кредити фізичним особам	8,74
	Кредити загалом	9,52
	Кошти юридичних осіб	13,62
	Кошти фізичних осіб	14,20
	Кошти клієнтів	13,85
Частка по банківській системі, %	Активи	2,80
	Кредити юридичним особам	3,97
	Кредити фізичним особам	3,32
	Кредити загалом	3,80
	Кошти юридичних осіб	4,97
	Кошти фізичних осіб	3,31
	Кошти клієнтів	4,04

Джерело: авторські розрахунки на основі [29]

Якість кредитного портфеля Укрсиббанку за останні 5 років суттєво покращилась. Якщо подивитись на рисунок 2.9, то можна побачити, що частка непрацюючих кредитів скоротилась з 41,6% до 8,56%, що свідчить про покращення якості управління банку с проблемною заборгованістю.

Рис. 2.9. Динаміка частки непрацюючих кредитів у кредитному портфелі АТ «Укрсиббанк» протягом 2015 – 2019 рр. (станом на 31.12.) та протягом 2020 р. (станом на 1.11.), %

Джерело: авторські розрахунки на основі [30]

На рисунку 2.10 можна побачити, що після виходу з банківської кризи 2014-2016 років банк демонструє досить непогану динаміку прибутковості, у 2019 році спостерігається незначне зменшення прибутковості – прибутковість активів зменшилась на 0,11 в.п., а прибутковість власного капіталу зменшилась на 0,48 в.п, така динаміка пояснюється незначним зменшенням прибутку за рахунок зростання процентних витрат та відрахувань до резервів в порівнянні з попередніми періодами

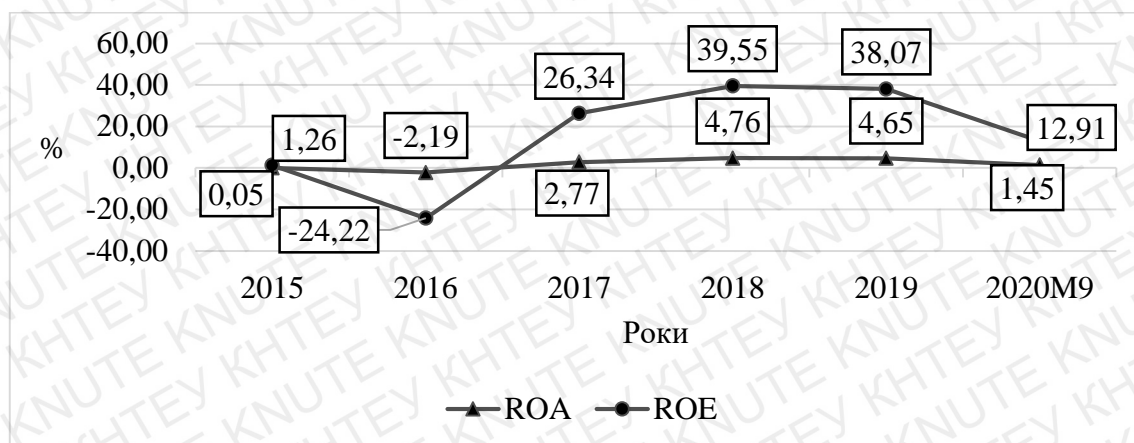

Рис. 2.10 Динаміка рентабельності активів та капіталу АТ «Укрсіббанк» протягом 2015 – 2019 рр. (станом на 31.12.) та протягом 2020 р. (станом на 1.11.)

Джерело: авторські розрахунки на основі [30]

Ми оцінили імовірність банкрутства АТ «Укрсіббанк» за трьома моделями та проаналізували наскільки банк за останні 3-5 років був стійким порівняно з конкурентами. Для порівняння Укрсіббанку з іншими банками ми обрали банк з іноземним капіталом, що приблизно схожий за бізнес-моделлю та розміром активів - АТ «Райффайзен Банк Аваль».

За результатами оцінки ймовірності банкрутства АТ «Укрсіббанк» за моделлю Е. Альтмана (табл. 2.3) можна побачити, що найнижче значення Z спостерігається у 2016 році, коли банк зазнав найбільші збитки за останні 5 років. Тим не менш, за останні 2 роки банк демонструє позитивне значення Z-коефіцієнту, адже значення Z від 1,1 до 2,6 свідчить про низьку вірогідність банкрутства.

Таблиця 2.3

Оцінка ймовірності банкрутства АТ «Укрсіббанк» за моделлю Е. Альтмана протягом 2015 -2020 рр.*

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020M9
K1	0,014	0,062	0,080	0,091	0,090	0,085
K2	-0,019	-0,040	-0,007	0,013	0,011	0,014
K3	0,001	-0,021	0,034	0,057	0,052	0,018
K4	0,043	0,099	0,136	0,149	0,146	0,131
Z	0,080	0,241	0,874	1,174	1,129	0,864

Джерело: авторські розрахунки на основі [30]

При оцінці ймовірності банкрутства АТ «Райффайзен Банк Аваль» за моделлю Альтмана (табл. 2.4) ми побачили, що банк мав найнижче значення Z у 2015 році, а у наступні роки зміг вийти на стабільне значення коефіцієнту ймовірності банкрутства, але, слід зазначити, що за останні 4 роки значення Z знизилось в 1,3 рази і наближається до критичного значення

Таблиця 2.4

Оцінка ймовірності банкрутства АТ «Райффайзен Банк Аваль» за моделлю Е. Альтмана протягом 2015-2020 рр.*

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020M9
K1	0,072	0,137	0,107	0,106	0,097	0,073
K2	-0,083	-0,007	0,004	0,010	0,006	-0,009
K3	-0,032	0,075	0,072	0,074	0,061	0,035
K4	0,139	0,219	0,178	0,172	0,164	0,126
Z	0,138	1,609	1,381	1,409	1,239	0,818

*Джерело: авторські розрахунки на основі [30]

За результатами аналізу ймовірності банкрутства АТ «Укрсиббанк» за моделлю Ю. Кочака можна зробити висновок, що висока ймовірність банкрутства в банку (табл. 6) спостерігалась лише у 2015 році, коли значення коефіцієнту Z впало до -26,577 п.. Значення показника від 0,5 і більше свідчать про низьку ймовірність банкрутства банку. У наступних роках банк не був близьким до банкрутства, про що свідчить високе значення Z , яке ніколи не зменшувалось до граничних відміток.

Таблиця 2.5

Оцінка ймовірності банкрутства АТ «Укрсиббанк» за моделлю Б.Е. Ердогана протягом 2015-2020 рр.*

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020M9
C2	0,149	0,241	0,294	0,327	0,311	0,215
C12	0,001	-0,022	0,028	0,048	0,046	0,014
C14	0,013	-0,242	0,263	0,395	0,381	0,129
C16	-2,431	3,214	7,818	6,499	5,107	5,805
C17	0,051	0,152	0,058	0,718	0,563	0,519
C19	0,153	0,247	0,222	0,120	0,085	0,084
Z	-26,577	2,416	32,381	28,045	19,893	21,291

*Джерело: авторські розрахунки на основі [30]

Якщо проаналізувати ймовірність банкрутства АТ «Райффайзен Банк Аваль» за моделлю Б.Е. Ердогана(табл. 2.6), то можна побачити, що ситуація досить схожа з АТ «Укрсиббанк», адже від'ємне значення Z спостерігається тільки у 2015 році, інші роки характеризуються стабільно високим значенням коефіцієнта ймовірності банкрутства.

Таблиця 2.6

Оцінка ймовірності банкрутства АТ «Райффайзен Банк Аваль» за моделлю Б.Е. Ердогана протягом 2015-2020 рр.*

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020M9
C2	0,249	0,405	0,368	0,380	0,361	0,241
C12	-0,028	0,068	0,056	0,061	0,050	0,029
C14	-0,230	0,379	0,410	0,438	0,365	0,262
C16	-2,766	4,031	5,581	4,883	3,564	4,022
C17	0,047	0,647	0,947	0,696	0,456	0,419
C19	0,543	0,478	0,156	0,082	0,056	0,062
Z	-31,264	13,472	23,588	19,526	11,034	12,475

*Джерело: авторські розрахунки на основі [30]

За результатами оцінки ймовірності банкрутства АТ «Укрсиббанк» та АТ «Райффайзен Банк Аваль» за останні два роки роки та за третій квартал 2020 року, то можна побачити, що АТ «Райффайзен Банк Аваль» має достатні значення показника Z ($Z > 0$), що свідчить про низьку ймовірність банкрутства. Якщо оцінювати ймовірність банкрутства АТ «Укрсиббанк» за моделлю Ю. Кочака, то можна побачити, що результати аналізу відрізняються від отриманих попередньо за моделями Альтмана та Ердогана. У 2018 році банк мав високу ймовірність банкрутства.

2014 рік охарактеризувався для Укрсиббанку чутками у ЗМІ про нібито висунуті Національним банком України вимоги щодо докапіталізації. Насправді, УкрСиббанк успішно пройшов стрес-тестування

в той час та отримав від запрошених аудиторів підтвердження достатності капіталізації банку.

Таблиця 2.7

**Оцінка ймовірності банкрутства АТ «Укрсиббанк» та АТ
«Райффайзен Банк Аваль» за моделлю Ю. Кочака протягом
2018-2020 рр.***

Показники АТ «Укрсиббанк»	Роки			Показники АТ «Райффайзен Банк Аваль»	Роки		
	2018	2019	2020M9		2018	2019	2020M9
V1	0,059	0,055	0,017	V1	0,075	0,06	0,033
V6	0,067	0,08	0,051	V6	0,068	0,067	0,05
V9	0,073	0,078	0,033	V9	0,095	0,098	0,06
V11	0,023	0,027	0,019	V11	0,02	0,021	0,015
V46	0,11	0,263	0,221	V46	0,12	0,158	0,235
V56	0,004	0,005	0,004	V56	0,002	0,002	0,001
V58	0,446	0,325	0,325	V58	0,469	0,376	0,358
V62	0,034	0,146	0,474	V62	0,146	0,616	0,764
Z	-0,104	0,806	1,969	Z	0,497	2,776	3,374

*Джерело: авторські розрахунки на основі [30]

УкрСиббанк завжди офіційно підтверджує повне і своєчасне виконання своїх зобов'язань перед усіма клієнтами, в тому числі щодо проведення операцій по всіх відкритих рахунках в УкрСиббанку. Банк безумовно буде виконувати взяті на себе зобов'язання відповідно до укладених договорів, дотримуючись традицій надійного та якісного обслуговування відповідно до найкращих європейських стандартів BNP Paribas Group [31].

За результатами стрес-тестування, проведеного НБУ у 2019 році, в середньому достатність основного капіталу за базового сценарію для всіх банків, що проходили стрес-тестування, зростає у прогнозованому періоді майже на 10 в. п. до 19.8 %. Більшість проаналізованих фінустанов залишаються достатньо прибутковою, а рівень їхнього капіталу зростає.

Попри це, 11 банків потребували збільшення капіталу для досягнення мінімально необхідного рівня достатності за базовим сценарієм [32]. А ось представники іноземних банківських груп демонструють випереджаючі темпи зростання – на 2021 рік норматив достатності капіталу вийде на показник 28,2 %.

Щороку, починаючи з 2018 року, Національний банк проводить оцінку стійкості банків. Оцінка стійкості передбачає оцінку якості активів (asset quality review – AQR), а для найбільших банків ще й стрес-тестування. Результати проведеної оцінки у розрізі банків оприлюднюються наприкінці кожного року (табл.8).

Таблиця 2.8

Результати стрес-тестування АТ «Укрсиббанк» у 2019 році

Показники	Дані банку на 01.01.19	AQR на 01.01.19	За базовим макроекономічним сценарієм			За несприятливим макроекономічним сценарієм		
			2019	2020	2021	2019	2020	2021
Основний капітал, млн. грн.	3 584	3 584	5 048	6 720	8 268	3 664	4 356	5 332
Регулятивний капітал, млн. грн.	6 153	6 153	5 189	6 546	8 093	3 869	4 182	5 157
Нормативи достатності основного капіталу, %	11,45	11,46	15,81	20,94	25,92	10,96	12,77	15,59
Нормативи достатності регулятивного капіталу, %	19,66	19,68	16,25	20,39	25,37	11,58	12,26	15,08

* Джерело: авторські розрахунки на основі [33,34]

В 2018 та 2019 Національний банк, підводячи підсумки стрес-тестування, підтвердив, що Укрсиббанк не має потреби у додатковому зростанні капіталу [33,34]. У 2020 році НБУ не планував стрес-тестування АТ «Укрсиббанк» [35]. В основному це пов'язано із високим рівнем капіталізації банку порівняно з іншими. Проте, зважаючи на те, що звичне стрес-тестування було відмінене через кризу, пов'язану з пандемією коронавірусу, банк потрапив під експрес-стрес-тестування, яким була замінена процедура звичайного тесту.

Таблиця 2.9

Необхідні рівні нормативів достатності капіталу та сума потреби у капіталі для АТ «Укрсиббанк» за результатами стрес-тестування 2019 року*

Необхідні рівні нормативів достатності капіталу, %	За результатами оцінки стійкості		З урахуванням здійснених банком заходів		
	Н2	Н3	дата	Н2	Н3
	10.0	7.0	01.09.2019	10.0	7.0
Сума потреби у капіталі в еквіваленті, млн.грн.	За результатами оцінки стійкості		З урахуванням здійснених банком заходів		
	за базовим сценарієм	за несприятливим сценарієм	дата	за базовим сценарієм	за несприятливим сценарієм
	0	0	01.09.2019	0	0

*Джерело: авторські розрахунки на основі [33,34]

УкрСиббанк володіє достатнім рівнем ліквідності і стресостійкості для нормального функціонування та повного виконання взятих на себе зобов'язань. Разом з тим, основний акціонер – BNP Paribas Group – протягом багатьох років плідної співпраці завжди підтримував УкрСиббанк і збільшував капітал банку за необхідності, неодноразово заявляючи про свою тверду впевненість у стабільності та перспективах подальшого розвитку банку.

Згідно методики Euromoney можна визначити абсолютно значення оцінки якості банку. Для Укрсиббанку ми отримуємо 718 785 873,70 за 2019 рік та 846 846 777,21 за дев'ять місяців 2020 року, що слід порівнювати із змінами у показниках інших банків, проте такий позитивний приріст вказує на покращення якості та стійкості банку навіть без порівнянь.

Управління ризиками є одним з головних напрямків в діяльності «Укрсиббанк». Відповідно до існуючої в Групі BNP Paribas Карті ризиків, управління і контроль здійснюється за такими видами ризиків: кредитний

ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик, ризик достатності капіталу, операційно-технологічний ризик, стратегічний ризик, юридичний ризик та ризик репутації. Процес управління ризиками в Групі полягає в розробці, затвердженні, впровадженні відповідних норм і процедур, спрямованих на мінімізацію всіх видів ризиків.

Щодо індивідуального кредитного ризику, джерелом якого є окремий конкретний контрагент – позичальник, боржник, емітент цінних паперів, його оцінка передбачає аналіз кредитоспроможності окремо взятого контрагенту.

Під ризиком ліквідності Група розуміє існуючий чи потенційний ризик для надходжень та капіталу, що виникає через неможливість банку виконати свої зобов'язання в належні терміни, не зазнавши при цьому неприйнятних втрат.

До ринкового ризику Група у своїй діяльності відносить процентний ризик, джерелом якого є дисбаланс активів та пасивів; ціновий ризик, який полягає в завищенні чи демпінгу на банківські продукти конкурентів та валютний ризик.

Для уникнення ризику недотримання достатності капіталу Група забезпечує рівень капіталізації не нижче, ніж встановлений Національним банком України, беручи до уваги прогнози темпи зростання активів. Банк проводить зважену політику щодо здійснення активних операцій з метою недопущення надмірного нарощування активів, які мають високі коефіцієнти ризику.

Зменшення операційно-технологічного ризику досягається банком шляхом виконання рекомендацій Базельського комітету щодо «базового підходу» для кількісного виміру операційного ризику, контролем рівня відповідності існуючих в банку інформаційних технологій обсягами оброблюваної підрозділами інформації, а також проведенням комплексної програми внутрішнього аудиту для виявлення та усунення недоліків в операційній роботі [36].

В цілому ситуація у досліджуваному нами банку доволі позитивна. На доведення цього слід відзначити, що Укрсиббанк в оцінці вплив кризи на очікувані кредитні збитки великих боржників у розрізі 18 найбільших банків [37] отримав такі результати:

- збільшення очікуваних кредитних збитків – 0,3 млрд. грн.,
- зміна очікуваних кредитних збитків до експозиції – 3 %, що є високим результатом та надає змогу відзначити банк як фінансово стійкий навіть в таких несприятливих умовах.

РОЗДІЛ III

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ РАННЬОЇ ДІАГНОСТИКИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

3.1. Проблеми ранньої діагностики неплатоспроможності банку та напрями їх подолання

Проблеми та труднощі, що виникають при діагностиці неплатоспроможності банку та зменшують точність результатів досліджень пов'язані із недостатністю і обмеженістю методологічних підходів, які можна застосовувати у сучасних українських реаліях, а також із нестабільністю економіки у країнах, що розвиваються та у країнах з перехідною економікою. Варто відмітити, що більшість з методик, що застосовуються при діагностиці неплатоспроможності банку спочатку застосовувались для аналізу підприємств, тому перенесення даних методик без коригувань на аналіз банків може призводити до виникнення помилок в результатах дослідження. Не менш важливим є той факт, що у слаборозвинутих країнах статистична та фінансова звітність є менш прозорою, що ускладнює процес діагностики неплатоспроможності банку [38, с.247].

На практиці існує багато способів оцінки фінансового стану банків і виявлення проблемних інститутів. Незважаючи на істотну різницю у підходах, важливо, щоб відповідні учасники системи підтримки банківської стабільності мали своєчасної, доречною і якісною інформацією з різних надійних джерел і механізмами взаємодії з відповідними органами.

Існуючі методи виявлення проблемних банків можна розділити на дві основні групи: використовують в основному кількісну фінансову інформацію і результати оцінки, проведеної наглядовими органами. Серед методів, в основному використовують фінансову інформацію, найбільш

часто використовується аналіз фінансової звітності та системи раннього попередження, засновані на показниках і індикаторах фінансового ризику.

Оцінка, яка проводиться наглядовими органами, включає рейтингові системи та системи комплексної оцінки ризиків наглядових органів. На практиці більшість органів банківського нагляду використовують комбінації різних якісних і кількісних методів для виявлення проблемних банків і системних ризиків, які можуть поставити під загрозу фінансову безпеку окремих кредитних організацій [39]. На таблиці 10 можна побачити основні недоліки моделей та методів діагностики неплатоспроможності банків

Таблиця 3.1

Недоліки моделей та методів діагностики неплатоспроможності банків*

Назва моделі	Недоліки
Графічний аналіз	Обмеженість проведення комплексної оцінки та складність прогнозування, що обумовлено обмеженістю інформації.
Дискримінантний аналіз	Передбачає застосування значного масиву історичних даних для побудови моделі дискримінантної функції.
Моделі класифікаційних дерев	Високий рівень суб'єктивізму дослідження, супроводжується надмірною кількістю процедур оцінки та характеризується складністю у виборі оціночних питань на кожному рівні ієрархії і вимагає від експертів значного рівня професіоналізму.
Рейтингові оцінки	Суб'єктивність оцінки у процесі відбору досліджуваних показників, критичних точок для їх значень та вагових коефіцієнтів.
Діагностичні матриці фінансової рівноваги	обмеженість застосування оціночних показників, оскільки розглядаються лише два показника у двохвимірній координатній площині.
Кластерний аналіз	метод унеможливорює отримання числового результату, вимагає значного масиву даних для здійснення кластеризації та є незрозумілим для дослідника, оскільки в основі кластеризації лежить принцип «чорного ящика».
Моделі попереджуючих індикаторів кризи	зазначені моделі мають високу прогностичну силу щодо ідентифікації криз, однак, у більшості випадків вони розробляються для прогнозування системних фінансових криз

*Джерело: складено автором на основі [40]

При виявленні проблемних банків може виявитися корисним використання індикаторів макрорівня на додаток до індикаторів мікрорівня. Індикатори макрорівня включають зведені мікропруденційні показники (АМРІ), ринкові показники (МВІ) і макроекономічні показники (МЕІ). Механізм АМРІ, рекомендований Міжнародним валютним фондом, заснований на оцінці шести груп зведених показників: достатності капіталу; якості активів; компетентності управління; прибутку і рентабельності; ліквідності; чутливості до ризику. Зведені показники дають інформацію про тенденції ризику в групах банків і банківському секторі в цілому. Індикатори отримують з бухгалтерських балансів окремих банків та іншої докладної фінансової інформації; після цього їх узагальнюють і використовують для виявлення системних тенденцій і слабких сторін окремих банків. На практиці більшість наглядових органів застосовують аналогічні показники, хоча деякі деталі можуть відрізнятися [41].

Крім того, існує два основних кількісних методи раннього виявлення, які рекомендується використовувати для оцінки кредитних показників і прогнозування випадків невиконання зобов'язань: модель KMV агентства Moody's і Z-модель Альтмана (англ. Z-scores model) [42].

В окремих якісних моделях також існують деякі важливі моменти, які слід включити належним чином. Наприклад, недостатні механізми контролю і погане керівництво були найбільш поширеними причинами банкрутств фінансових інститутів в Сполучених Штатах в період з 1997 по 2007 рр. [42]. В цьому відношенні корпоративне управління в банках робило все більший вплив на спосіб прийняття банками ризиків. Слабке управління в банках «... відбивається на всій економіці і має негативні наслідки для економічного розвитку» [43].

Для визначення сильних сторін і вразливих місць банківської системи і окремих банків також рекомендується проведення оцінок, заснованих на ринковій інформації. Зазвичай аналізують такі МВІ [43]:

- динаміка ринкових цін на інструменти (акції, облігації), випущені фінансовими інститутами;
- надлишкова прибутковість, запропонована фінансовими інститутами;
- кредитні рейтинги фінансових інститутів і їх позичальників / інвестицій в їх портфелі.

Оскільки фінансові інститути залежні до макроекономічним змін, важливо відстежувати загальну макроекономічну ситуацію і деякі конкретні макроекономічні показники. До таких показників відносяться [44]: економічне зростання; баланс платежів; інфляція; процентні ставки і обмінний курс; кредитний бум і бум цін на активи; інші чинники, включаючи дефіцит бюджету, запропоноване кредитування та інвестиції, режим регулювання, рівень безробіття, рівень заробітної плати.

З метою виявлення проблемних банків на ранньому етапі учасники системи підтримки фінансової стабільності проводять моніторинг і аналіз ряду показників мікрорівня (іноді званих «червоними прапорцями») на додаток до факторів макрорівня. До таких показників зазвичай відносять: зниження рівня капіталу; погіршення рентабельності; стрімке зростання; погіршення якості активів; великий обсяг позабалансового бізнесу; проблеми з ліквідністю; неефективне управління; зловживання і шахрайство з боку інсайдерів; неефективне управління ризиками; часте недотримання законодавства та нормативних вимог.

Комбінація цих підходів може допомогти вчасно виявити зовнішні і внутрішні ризики, які можуть загрожувати фінансовим інститутам. Важлива наявність прогресивної системи нагляду за банком – вона повинна бути більш серйозною і глибшою для проблемних банків. У випадку серйозного погіршення фінансового стану банку або збільшення ризиків відповідні учасники системи підтримки фінансової стабільності повинні ініціювати втручання в діяльність банку.

В останні роки, особливо під впливом глобальної фінансової кризи, питання раннього виявлення проблем, що виникають як у банківському секторі в цілому, так і в окремих банках, став основним елементом обговорень, пов'язаних з вивчення наслідків, отриманими під час кризи 2007-2009 років.

В результаті, світова спільнота почала впровадження ряд міжнародних ініціатив високого рівня, спрямованих на вдосконалення спостереження за системними ризиками, розвиток комплексних механізмів раннього виявлення загроз для стабільності банківської системи та модернізації підходів до банківського нагляду і зміцненню міжнародних стандартів, особливо в відносині системно значимих фінансових інститутів і груп.

Міжнародні фінансові інститути за підтримки лідерів «Великої двадцятки» впроваджують ініціативи, спрямовані на збільшення розміру та якості обов'язкового капіталу (включаючи Базель III та розробку Базель IV, який стане чинним з січня 2022 року), встановлюють і впроваджують стандарти ліквідності, узгоджені на міжнародному рівні, і посилюють регулятивні вимоги до управління операційними, кредитними ризиками, ризиками втрати ліквідності і ризиками контрагентів [43, 45].

Криза 2007-2009 років виявила серйозні проблеми з якістю моделей, що використовуються банками для управління ризиками та органами банківського нагляду для оцінки стабільності банківської системи та фінансового стану окремих банків і виявлення проблемних інститутів. В даному контексті важливо безперервно оцінювати ефективність існуючих систем виявлення проблемних банків, регулярно проводити їх стрес-тестування та адаптувати їх до обставин, що змінюються. Необхідно провести певну роботу з розбудови моделей і методів оцінки ризиків, які використовуються в даний момент, з тим щоб знизити їх залежність від рейтингів, наданих кредитно-рейтинговими агентствами [37].

Примітним також є той факт, що однією з тенденцій останніх років виступає поширення ризик-орієнтованого нагляду – це процес, в рамках якого аналізуються ризики, з якими стикається кожен конкретний інститут, і розробляється необхідна стратегія нагляду.

Стратегія нагляду унікальна для кожного інституту, відповідно, вона допомагає уникнути жорстких рамок. У контексті спостереження за фінансовою стабільністю особливу увагу необхідно приділяти системно значущим фінансовим інститутам, оскільки стабільність багатьох інших банків може істотно залежати від їх надійності та стійкості.

Щоб забезпечити ефективну реалізацію цих повноважень наглядовий орган повинен вивчити свої інформаційні потреби і можливості по обробці даних в контексті більш високих вимог з тим, щоб здійснювати спостереження за такими інститутами. У більшості країн відповідальність за своєчасне втручання в діяльність банків лежить на органах банківського нагляду, також як і відповідальність за раннє виявлення проблемних інститутів. Основні цілі такого втручання включають примус банків усунути недоліки або знизити свої кредитні ризики, вести свою господарську діяльність з належною увагою і відповідальністю, належним чином управляти ризиками і максимально скорочувати потенційний збиток, який може бути викликаний банкрутством банку. На практиці, широкий спектр заходів щодо втручання, включаючи коригувальні заходи і урегулювання неспроможності, застосовується до банків або для усунення виявлених недоліків, або для зміни їх поведінки, або, в кінцевому підсумку, для забезпечення їх організованого виведення з ринку.

У будь-якому випадку, дуже важливо, щоб заходи по втручання реалізовувалися вчасно. Виявлення та визнання ситуації, коли банк відчуває або може відчувати серйозні фінансові труднощі, повинні здійснюватися учасниками системи підтримки фінансової стабільності, що володіють операційною незалежністю і законними повноваженнями

для вжиття необхідних заходів, на ранній стадії на підставі чітко визначених і прозорих пускових механізмів.

У зв'язку з тим, що фінансові показники і капіталізація банку можуть швидко погіршуватися, пускові механізми, засновані на одиничних параметрах, таких як неплатоспроможність або відсутність ліквідності, можуть виявитися недостатніми. Ефективні пускові механізми для прийняття швидких коригувальних заходів повинні включати широкий спектр відповідних показників [25].

При виборі найбільш прийнятних коригувальних заходів відповідний орган повинен впливати як на виявлену проблему, так і на її причини. Незалежно від складності проблем, з якими стикається банк, особливо існування прямої і серйозної загрози втрати ліквідності або неплатоспроможності, прийняті коригувальні заходи можуть бути неформальними і формальними.

Неформальні заходи можуть бути виправданими у випадках, коли виявлені слабкі сторони не дуже істотні, і орган банківського нагляду впевнений в тому, що керівництво банку зможе своєчасно і ефективно вирішити існуючі проблеми. Такі заходи зазвичай мають форму угоди між банком і органом нагляду.

Формальні заходи зазвичай застосовуються у випадках, коли фінансовий стан банку погіршився до непередбачуваного рівня, і його керівництво не може або не хоче приймати необхідні заходи для виправлення ситуації. Такі заходи є обов'язковими для банку, і їх недотримання тягне за собою штрафні санкції. Чим сильніше загроза неплатоспроможності банку, тим більш інвазійними будуть виправдані коригувальні заходи.

Також слід звернути увагу на те, що недавня фінансова криза призвела до активізації зусиль міжнародних інститутів і нормотворчих органів, а також державних органів з метою посилення вимог до розміру капіталу, ліквідності та практиці управління ризиками з боку фінансових інститутів,

включаючи банки. Для того щоб ефективно ініціювати і здійснювати необхідні коригувальні дії та інші заходи із втручання, наглядовий орган повинен забезпечити ретельний моніторинг реалізації цих нових вимог і їх своєчасної та точної інтеграції в механізми спостереження за банком або втручання в його діяльність [39].

Разом з тим слід зазначити, що повне перенесення методик виявлення слабких банків, які застосовуються в розвинених країнах, без адаптації до українських умов може бути недоцільним. Таке перенесення може забезпечити реалістичну оцінку банківських ризиків в нашій країні.

У зв'язку з цим все більшого значення набуває процедура внутрішнього контролю банку, заснована на системі діагностики ризиків банку і дозволяє не тільки діагностувати ризик банку, але і спрогнозувати її наслідки.

3.2. Розробка комплексної моделі ранньої діагностики неплатоспроможності АТ «УКРСИББАНК»

Дослідження зарубіжного і вітчизняного досвіду оцінювання фінансової стійкості банківського сектору показало, що єдиного підходу до оцінки фінансової стійкості банків не існує. Системи оцінки фінансової стійкості банків мають низку відмінностей у різних країнах, що пов'язано з історичними та структурними особливостями розвитку банківських систем, зокрема, в одних країнах найефективнішими є інспекційні перевірки, а в інших – дистанційні. Кожна з аналізованих систем оцінки фінансової стійкості має певні переваги і недоліки, що дає підставу говорити про необхідність і можливість створення уніфікованої системи рейтингової оцінки банків в Україні, яка б враховувала можливості проведення перевірок на місцях, рівень доступності до отримання інформації, ступінь технічного оснащення, вид та склад звітності, ступінь відкритості

отриманих результатів, відповідність національним показникам банківської діяльності [46].

Внутрішній контроль – процес, який здійснюється банком з метою забезпечення впорядкованого ефективного ведення банківської діяльності відповідно до вимог законодавства і локальних нормативних актів банку. Система внутрішнього контролю – сукупність внутрішнього контролю, а також організаційної структури, стратегії, політики, методик і процедур, які є засобами здійснення внутрішнього контролю. Внутрішній контроль в банку слід здійснювати за двома напрямками: адміністративний і фінансовий контроль.

Адміністративний і фінансовий контроль підрозділяються на попередній, поточний і перспективний. Попередній контроль повинен носити попереджувальний характер, передувати звершенню тих чи інших подій. Поточний контроль повинен здійснюватися повсякденно, регулювати діяльність банку і його служб в процесі здійснення банківських операцій та інших угод. Перспективний контроль слід здійснювати після укладання угод і проведення операцій. Перспективний контроль в банку здійснюють керівники служб, їх заступники, працівники, спеціально призначені для проведення контролю. Система внутрішнього контролю в банку повинна бути організована за допомогою ефективної взаємодії і розподілу відповідальності між суб'єктами системи внутрішнього контролю.

Повноваження служб банку в області внутрішнього контролю повинні бути визначені відповідними положеннями про служби, локальними нормативними актами, що регламентують систему управління банківськими ризиками; повноваження працівників служб банку визначені посадовими інструкціями.

При неможливості розмежування функцій між службами банку розмежування здійснюється між підрозділами всередині однієї служби і між робітниками однієї служби (підрозділу).

Резюмуючи це можна визначити, що в даний час в банківській сфері широке поширення набувають інтегровані процеси, що, на думку автора, відбувається і на діагностиці ризиків.

Під інтегрованою діагностикою банківських ризиків слід розуміти комплексну діагностику банку, з урахуванням взаємозалежності ризиків між собою, а також інтеграцію діагностики і ризик-менеджменту в стратегічне планування.

Подальший розвиток методики інтегрованої діагностики ризиків на АТ «Укрсиббанк» повинна базуватися на українських нормативних та економічних реаліях і адаптувати такі 5 основних стадій [42]:

1. Ідентифікація ризиків і оцінка їх суттєвості. Під терміном істотні ризики розуміються такі ризики, негативні наслідки від реалізації яких істотно впливають на консолідований фінансовий результат банку, наявний капітал, ліквідність або репутацію банку, або на можливість дотримання вимог регулюючих органів;
2. Формування систем управління істотними ризиками. Метою етапу є розподіл функцій (або актуалізація такого розподілу) за управлінням ризиками серед посадових осіб, підрозділів та колегіальних органів банку, і формування (або актуалізація) методологічної бази, яка регламентує управління ризиками;
3. Планування рівня схильності банку до ризиків. Метою етапу є визначення цільового рівня ризиків банку за допомогою обліку ризик-метрик в бізнес-плані.
4. Встановлення апетиту до ризику. Метою етапу є твердження в банку максимального (гранично допустимого) рівня ризиків, які мають право приймати на себе банк, а також формування системи лімітів і обмежень, що дозволяють дотримати встановлений апетит до ризику. В даному випадку материнська банківська група з її міжнародним рівнем не є вказівником до реальних ризиків на українських теренах;
5. Управління сукупним рівнем ризиків банку.

Впровадження подібного роду методики інтегрованої діагностики банківських ризиків дозволить банку оперативно відстежувати зміни економічної ситуації як на мікрорівні, так і на макрорівні, при цьому відповідно до цих змін будуть коригуватися і депозитна, і кредитна, і процентна політики банку.

Сам процес адаптації і впровадження системи інтегрованої діагностики ризиків в банку слід проводити поетапно. Поступове впровадження інтегрованої діагностики ризиків дозволить кожному банку врахувати свою специфіку та особливості його діяльності.

Звернемо увагу, що ще у липні 2019 року Національний банк запровадив вимоги до розроблення планів відновлення діяльності банків України та банківських груп, які ґрунтуються на нормах законодавства ЄС та враховують найкращі міжнародні практики. Ці вимоги спонукатимуть банки та банківські групи розробити реалістичні варіанти відновлення фінансової стійкості у разі суттєвого погіршення фінансового стану або настання стресової ситуації.

Наявність такого плану сприятиме швидкій стабілізації роботи цих установ в умовах кризи. Банки розроблятимуть План з урахуванням особливостей своєї діяльності, профілю ризику, характеру і обсягів банківських послуг. План має передбачати:

- систему індикаторів погіршення фінансового стану банку, яка включає кількісні (капітал, ліквідність, прибутковість тощо) та якісні (наприклад, вимоги клієнтів щодо дострокового погашення зобов'язань чи негативні наслідки судових рішень) показники та базується на результатах власної оцінки ризиків банку;
- моделювання стрес-сценаріїв, які включають події, що можуть призвести до неплатоспроможності (дефолту) банку;
- реалістичні варіанти відновлення фінансової стійкості із мінімальними операційними затратами, які визначаються банком за результатами стрес-тестування [47].

І хоча банки мали подати до НБУ такі плани до 01 жовтня 2020 року, на сьогодні АТ «Укрсиббанк» продовжує роботу із адаптації європейського плану до українських реалій.

Також банку слід звернути увагу на законопроект № 4367 «Про внесення змін до закону «Про банки і банківську діяльність». Основна мета нового законопроекту – вдосконалення корпоративного управління в банках, зокрема посилення відповідальності ради та правління банку, системи внутрішнього контролю та управління ризиками. На думку депутатів та представників НБУ, ухвалення закону сприятиме наближенню банківського законодавства України до законодавства Європейського союзу та запровадженню найкращих світових практик функціонування банків. Закон підвищить відповідальність органів управління банків за прийняті рішення, сприятиме прозорості та стабільності діяльності як окремих банків, так і банківської системи в цілому.

Цей же законопроект запровадить у законодавстві право регулятора вимагати зміни персонального складу ради та/або правління банку, якщо поточний склад цих органів не здатний забезпечувати ефективне управління та контроль за діяльністю банку та право регулятора встановлювати банку індивідуальний розмір економічних нормативів залежно від ризиковості його діяльності [20].

Для ранньої діагностики неплатоспроможності АТ «Укрсиббанк» ми пропонуємо застосовувати «модель аналізу діяльності банків в умовах волатильності ринку» Гарбара Є.С.[48], яка полягає у визначенні двадцяти коефіцієнтів, що показують якість активів, запас ліквідності та рівень капіталізації з поправкою на ринкову ситуацію та у визначенні рейтингу банку на основі даних коефіцієнтів (від 1 до 4).

Аналізу підлягають три блока показників, які, як було визначено вище, характеризують фінансову стійкість банку, та, кожний з яких включає ряд аналітичних коефіцієнтів:

активи – визначаються ступінь якості і ризикованості активів, в тому числі ефективність активів з позиції достатнього рівня прибутковості для забезпечення діяльності банку та стабільного розвитку;

ліквідність – оцінюється здатність банку своєчасно виконувати вимоги грошових виплат за зобов'язаннями;

капітал – оцінюється розмір капіталу банку, який достатній для захисту інтересів кредиторів і вкладників банку від ризиків.

Сукупна оцінка є загальною оцінкою фінансової стійкості банку і розраховується наступним чином: бали по кожному з наведених нижче компонентів підсумовуються та рейтинуються в порядку зростання. Мінімальна кількість балів, яку може набрати банк – 23 (із розрахунку 1 бал на кожний показник), максимальна – 92 (із розрахунку 4 бали на кожний показник). Можливим також є прийняття середньої оцінки в розрізі кожного показника по всім прийнятим періодам. Перелік коефіцієнтів та формул для їх розрахунку наведений у додатку Д.

Для аналізу ми обрали часовий проміжок за 4 роки (1.01.2017-1.01.2020) та 72 банки,. Для представлення результатів пропонується розглянути банк АТ "УКРСИББАНК", банк АТ "Райффайзен Банк Аваль", а також один найкращий банк за результатами нашого дослідження - АТ "БАНК "ПОРТАЛ" та один найгірший банк АТ "Ощадбанк"

На табл. 3.2 можна побачити результати розрахунку коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість банку в розрізі активів банків (дод. Ж). Чим більше значення коефіцієнтів А1, А2, А7, А8, А9 – тим краще, по іншим показникам – найкращими є ті банки, які мають менше значення. Загалом, результати розрахунків показують, що АТ "Райффайзен Банк Аваль" та АТ "УКРСИББАНК" мають схожі показники, та демонструють середній рівень виконання показників. Найкращі показники демонструє АТ "БАНК "ПОРТАЛ", найгірші - АТ "Ощадбанк", загалом це пояснюється неякісним управлінням активами та неякісним державним управлінням банком загалом, що сказується на показниках фінансової стійкості банку.

Таблиця 3.2

**Результати розрахунків коефіцієнтів за моделлю Гарбара Є.С.,
що характеризують фінансову стійкість банку в розрізі активів банків
станом на 1.01.2020**

Банк	A1, %	A2, %	A3, %	A4, %	A5, %	A6, %	A7, %	A8, %	A9, %
АТ "Ощадбанк"	60	45	56	39	2	4	0	2	55
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	81	57	7	4	1	4	5	8	34
АТ "УКРСИББАНК"	83	49	7	1	10	3	5	8	40
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	63	68	34	19	13	6	3	20	8

Джерело: складено автором на основі [29]

На табл. 3.3 можна побачити результати розрахунку коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість банку в розрізі ліквідності банків. Чим менше значення коефіцієнтів Л1 та Л5 – тим краще, по іншим показникам – найкращими є ті банки, які мають менше значення. Результати розрахунків демонструють схожу тенденцію з показниками у розрізі активів, показники АТ "Райффайзен Банк Аваль" та АТ "УКРСИББАНК" в цілому демонструють високий рівень фінансової стійкості в розрізі ліквідності.

Таблиця 3.3

**Результати розрахунків коефіцієнтів за моделлю Гарбара Є.С.,
що характеризують фінансову стійкість банку в розрізі ліквідності
банків станом на 1.01.2020**

Банк	Л1, %	Л2, %	Л3, %	Л4, %	Л5, %
АТ "Ощадбанк"	58	28	24	61	45
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	30	23	19	68	33
АТ "УКРСИББАНК"	40	35	33	58	39
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	120	119	74	508	38

Джерело: складено автором на основі [29]

На табл. 3.3 можна побачити результати розрахунку коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість банку в розрізі ліквідності банків. Чим більше значення коефіцієнтів K1, K3, K6 – тим краще, по іншим показникам – найкращими є ті банки, які мають менше значення. Можна побачити, що АТ "УКРСИББАНК" та АТ "Райффайзен Банк Аваль" демонструють високий рівень фінансової стійкості у розрізі капіталу, що свідчить про високий рівень управління капіталом в зарубіжних банках та дозволяє нам говорити про високий рівень стрессостійкості банків.

Таблиця 3.4

**Результати розрахунків коефіцієнтів за моделлю Гарбара Є.С.,
що характеризують фінансову стійкість банку в розрізі капіталу
банків станом на 1.01.2020**

Банк	K1, %	K2, %	K3, %	K4, %	K5, %	K6, %
АТ "Ощадбанк"	7	536	10	400	97	1
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	14	202	17	28	48	36
АТ "УКРСИББАНК"	13	269	15	27	59	38
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	68	7	107	34	85	3

Джерело: складено автором на основі [29]

В додатку Е представлені повні результати аналізу за моделлю Гарбара на 1.01.2020, на табл. 3.5 можна побачити, що Укрсиббанк займає 15 місце з 72 з середнім балом по усім показникам 2,30 б., що свідчить про високий рівень фінансової стійкості в умовах волатильності ринку. Варто зазначити, що конкурент АТ «Райффайзен Банк Аваль», якого ми аналізували у другому розділі, займає 17 місце з середнім балом по усім показникам 2,35 б. Найменший рівень фінансової стійкості за рейтинговою моделлю Гарбара Є.С. демонструє АТ "Ощадбанк". Найкращу середню рейтингову оцінку має АТ "БАНК "ПОРТАЛ"

Таблиця 3.5

Матриця результатів визначення рейтингових показників банків за моделлю Гарбара Є.С. станом на 1.01.2020

Назва банку	Сер.оцінка
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	1,60
АТ "УКРСИББАНК"	2,30
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	2,35
АТ "Ощадбанк"	3,30

Джерело: складено автором на основі [29]

І хоча рівень фінансової стабільності АТ «Укрсіббанк» доволі високий, проте банку слід звернути увагу на подальший розвиток системи свого захисту з врахуванням нормативних змін, які очікуються в українському законодавстві, а також необхідності боротьби із наслідками пандемії COVID-19.

ВИСНОВКИ

Дослідження питань ранньої діагностики неплатоспроможності банку передбачає детальне визначення сутності термінів, що дозволить краще зрозуміти вектор та основні напрямки даного дослідження.

За результатами аналізу нормативно-правових актів можна побачити, що визначення терміну «неплатоспроможність» надається лише в Кодексі України з процедур банкрутства. НБУ в Законі «Про банки і банківську діяльність» наводить критерії віднесення банків до категорії неплатоспроможних, проте саме визначення неплатоспроможності банку відсутнє в цьому законі. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб у визначенні неплатоспроможного банку посилається на вище вказані критерії, проте теж не надає змістовного розуміння цього терміну. Отже, опираючись на нормативно-правові акти, можна зазначити, що в них відсутнє визначення неплатоспроможності банку і є лише критерії віднесення банку до цієї категорії. Проте, на нашу думку, банк може стати неплатоспроможним ще до віднесення його НБУ до такої категорії.

У вітчизняній науковій літературі існує не так багато підходів до визначення поняття неплатоспроможності банку. Слід зазначити, що більшість вітчизняних науковці пов'язують неплатоспроможність банку із неможливістю виконання вимог перед кредиторами та нестачею власних коштів. У проаналізованих іноземних наукових джерелах ситуація трохи відрізняється, адже там неплатоспроможність банку також пов'язують із невдалими управлінськими рішеннями, кризою ліквідності та неспроможністю покриття збитків.

Перші українські моделі прогнозування банкрутства компаній з'явилися на початку 21 століття і були розроблені Мартиненко і Терещенко. Обидва автори використовували методику лінійного дискримінаційного аналізу для їх оцінки. В 2010 році Матвійчук дійшов цікавих висновків – він наводить аргументи, що підтверджують твердження, що іноземні моделі не

працюватимуть в українських умовах. Це пов'язано, серед інших факторів, з тим, що багато українських компаній занижують свої доходи, щоб уникнути оподаткування.

Наразі уряди в усьому світі використовують інструмент надання державних гарантій. Переважно це гарантії, що покривають кредитні ризики за банківськими позиками. Закон про бюджет на 2020 рік дає змогу уряду надавати державні гарантії необмежено. Проте цей інструмент має використовуватися виважено. Як свідчить український досвід попередніх років, корпоративний борг у випадку кризи часто перетворюється на державний.

Подальші кроки із тестування банків та всієї системи на здатність подолати наслідки кризи будуть відбуватися на основі змін, які можна буде передбачити у згортанні пандемії COVID-19.

Проте вже є цікавим, що Україна потрапила в Макрофінансового сценарію для стрес-тесту для банківського сектору ЄС в 2020 році із стабільної довгостроковою ставкою 5,2 % на 2020-2022 роки [27], що є певним авансом нашої економіці у здатності боротися із світовою кризою.

УкрСиббанк володіє достатнім рівнем ліквідності і стресостійкості для нормального функціонування та повного виконання взятих на себе зобов'язань. Разом з тим, основний акціонер – BNP Paribas Group – протягом багатьох років плідної співпраці завжди підтримував УкрСиббанк і збільшував капітал банку за необхідності, неодноразово заявляючи про свою тверду впевненість у стабільності та перспективах подальшого розвитку банку.

Управління ризиками є одним з головних напрямків в діяльності «УкрСиббанк». Відповідно до існуючої в Групі BNP Paribas Карті ризиків, управління і контроль здійснюється за такими видами ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик, ризик достатності капіталу, операційно-технологічний ризик, стратегічний ризик, юридичний ризик та ризик репутації. Процес управління ризиками в Групі полягає в розробці,

затвердженні, впровадженні відповідних норм і процедур, спрямованих на мінімізацію всіх видів ризиків.

Резюмуючи це можна визначити, що в даний час в банківській сфері широке поширення набувають інтегровані процеси, що, на думку автора, відбивається і на діагностиці ризиків.

Під інтегрованою діагностикою банківських ризиків слід розуміти комплексну діагностику банку, з урахуванням взаємозалежності ризиків між собою, а також інтеграцію діагностики і ризик-менеджменту в стратегічне планування.

Подальший розвиток методики інтегрованої діагностики ризиків на АТ «Укрсиббанк» повинна базуватися на українських нормативних та економічних реаліях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: навч. посіб. Одеса: Атлант, 2014. 484 с.
2. Павлов, Р.А. Рання діагностика банкрутства банків: дисертація...канд. економ. наук, спец.: 08. 00. 08 - гроші, фінанси і кредит / Дніпропетровський національний університет. Дніпропетровськ, 2008. – 237 с.
3. Лобач О. М. Категорії «проблемний банк», «неплатоспроможний банк» у законодавстві України. *Наукові записки НаУКМА*. 2014. Т. 155 : Юридичні науки. С. 86 - 92. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/149240851.pdf> (дата звернення: 15.11.2020).
4. Журавльова І. В. Застосування апарату нечіткої логіки у системі діагностики ймовірності банкрутства банку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 6. С. 118-123. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1295/Zhuravlova.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 15.11.2020).
5. Неізнана О. В. Рання діагностика в системі нагляду за проблемними банками. *Вісник Одеського національного університету*. Серія : Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 10. С. 96-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_10_23
6. Шлапак А. В. Діагностика кризи методами фінансового аналізу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.6. С. 319-325. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2014_24.6_51
7. Ребрик Ю. С. Експрес-діагностування фінансової стійкості банків на основі застосування методів непараметричної статистики. *Ефективна економіка*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_2_17
8. Самородов Б.В. Алгоритмізація процесу діагностики проблемних ситуацій банківської системи. *Проблеми теорії та методології*

бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2014. Вип. 2(29). С. 161–172. – URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/49132/45271>

9. Кремень, В.М. Логіт-модель прогнозування ймовірності банкрутства банків. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 3. С. 79-88. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/231764803.pdf>

10. Манжос С. Б. Антикризове управління банківською діяльністю: форми і технології. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Економічні науки : зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 6. – Ч. 5. – С. 16-20. – URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/258.pdf

11. Іщенко О. О. Вдосконалення інструментів оцінки фінансової стійкості банку в умовах економічної нестабільності. *Молодий вчений*. – 2015. № 5 (20). Частина. С. 153-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_5%281%29_38

12. Altman E. Bankruptcy, Credit Risk and High Yield ‘Junk’ Bonds: A Compendium of Writings. Oxford, England and Malden, Massachusetts: Blackwell Publishing, 2002.

13. Rajni, Chhabra. "Analysis of Book Value Insolvency of Indian Commercial Banks." A Synopsis Submitted For the Registration of Degree of Doctor of Philosophy In Department of Accountancy and Law. DAYALBAGH EDUCATIONAL INSTITUTE Pages 1-10, 2017-2018

14. Prusak Błażej. Review of Research into Enterprise Bankruptcy Prediction in Selected Central and Eastern European Countries. // *Int. J. Financial Stud.* 2018, 6, 60; doi:10.3390/ijfs6030060. 2018 URL: <http://www.mdpi.com/journal/ijfs> (дата звернення 16.11.2020).

15. Constantin ANGHELACHE & Andreea – Ioana MARINESCU & Maria MIREA, 2017. "Models of Insolvency Risk Analysis in Financial and Banking Institutions," *Romanian Statistical Review Supplement, Romanian Statistical Review*, vol. 65(11), pages 72-78, November.

16. Кількість банків в Україні (2008-2020) URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення 16.11.2020).
17. Сегида Г. Почему банкротятся банки: Когда причина – не в НБУ и не в собственниках. URL: <http://forbes.net.ua/opinions/1419340-pochemu-bankrotyatsya-banki> (дата звернення 16.11.2020).
18. Звіт про діяльність Фонду гарантування вкладів за 2019 рік. URL: <https://www.fg.gov.ua/storage/editor/files/richniy-zvit-fondu-2019.pdf> (дата звернення 16.11.2020).
19. Ликвидатор Дельта Банка: Банкротства «Дельты» можно было избежать URL: <https://minfin.com.ua/2018/07/26/34406002> (дата звернення 16.11.2020).
20. Вимоги до корпоративного управління у банках будуть посилені – URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vimogi-do-korporativnogo-upravlinnya-u-bankah-budut-posileni> (дата звернення 16.11.2020).
21. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2020-11-01.xlsx (дата звернення 16.11.2020).
22. Індикатори фінансової стійкості та довідкові дані. URL: https://bank.gov.ua/files/fsi_table_1.xlsx (дата звернення 16.11.2020).
23. Циганюк Д. Л., Рудняк А. Д. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. *Вісник СумДУ, Серія «Економіка»*. 2020. № 1. С. 155-162. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2020/1_2020_17_Tsyhaniuk.pdf
24. Звіт про фінансову стабільність, червень 2020 URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2020-roku> (дата звернення 16.11.2020).
25. IADI to Adopt the Key Conclusions of the APEC Policy Dialogue on Deposit Insurance as Official IADI Guidance. International Association of Deposit Insurers. URL: http://www.iadi.org/docs/iadi_apec_guidance.pdf (дата звернення 16.11.2020).

26. Опитування про умови банківського кредитування. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BLS_Q2-2020.pdf?v=4 (дата звернення 16.11.2020).

27. Macro-financial scenario for the 2020 EUwide banking sector stress test. URL: https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/2020%20EU-wide%20stress%20test%20-%20Macroeconomic%20scenario.pdf (дата звернення 16.11.2020).

28. Лист про наміри до МВФ № 18124/0//2-20 від 02 червня 2020 року за підписом Президента України, Прем'єр-міністра України, Міністра фінансів України, Голови НБУ. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Меморандум%20про%20економічну%20та%20фінансову%20політику%20МВФ%20від%202002_06_2020\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Меморандум%20про%20економічну%20та%20фінансову%20політику%20МВФ%20від%202002_06_2020(1).pdf) (дата звернення 16.11.2020).

29. Згруповані балансові залишки банків. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Aggregation_new.zip (дата звернення 16.11.2020).

30. Дані про обсяги кредитів та частку непрацюючих кредитів у розрізі банків України з 2006 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Data_NPLs%20_2020-10-01.xlsx (дата звернення 16.11.2020).

31. Інформаційне повідомлення щодо підтвердження достатності капіталізації банку. URL: <https://my.ukrsibbank.com/ua/sme/news/385286/?lang=ru> (дата звернення 16.11.2020).

32. Стрес-тестування банків у 2019 році. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress_Test_Results_2019.pdf (дата звернення 16.11.2020).

33. Обнародовані результати стресс-тестирования крупнейших банков Украины. URL: <https://finclub.net/news/obnarodovany-rezultaty-stress-testirovaniya-krupnejshikh-bankov.html> (дата звернення 16.11.2020).

34. Діагностика банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/diagnostics-of-banks> (дата звернення 16.11.2020).
35. НБУ сократил число банков для стресс-тестов в 2020 г. с 29 до 16. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/640414.html> (дата звернення 16.11.2020).
36. Risk Factors. URL: https://invest.bnpparibas.com/sites/default/files/documents/risk_factors-12022020.pdf (дата звернення 16.11.2020).
37. Principles for Reducing Reliance on CRA Ratings. Financial Stability Board. URL: http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101027.pdf (дата звернення 16.11.2020).
38. Проскураков К. І. Методологічні підходи запобігання банкрутству банків. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 1. С. 245-251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_1_39
39. Пригодич И. А. Ключевые проблемы ранней диагностики рисков в банках и пути ее совершенствования. *Экономика и банки*, № 2, 2014. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/klyuchevye-problemy-rannej-diagnostiki-riskov-v-bankah-i-puti-ee-sovershenstvovaniya> (дата звернення 16.11.2020).
40. Ребрик Ю. С. Діагностика кризи ліквідності банків на основі оцінювання компонентного складу їх ліквідності. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. С. 240-249. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_32
41. Altman E. I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*, September 1968. 589-609 p.
42. General Guidance on Early Detection and Timely Intervention for Deposit Insurance Systems. International Association of Deposit Insurers URL: http://www.iadi.org/docs/2013-06_Early_Detection_Timely_Intervention-publication_final.pdf (дата звернення 16.11.2020).
43. Macroprudential Indicators of Financial System Soundness: Occasional Papers № 192. International Monetary Fund. URL:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/op/192/OP192.pdf> (дата звернення 16.11.2020).

44. Абричкина Г.Б. Инструментальные методы управления кредитными рисками регионального банка: автореферат дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05, 08.00.13. Воронеж, 2004. 16 л.

45. Intensity and Effectiveness of SIFI Supervision. Financial Stability Board. URL: http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101101.pdf (дата звернення 16.11.2020).

46. Жежерун Ю. В. Оцінювання фінансової стійкості банківського сектору: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, Випуск 6, Частина 4, 2014. С. 217-221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6%284%29_56

47. Запроваджено вимоги до розроблення планів відновлення діяльності банків та банківських груп.

URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zaprovadzheno-vimogi-do-rozroblennya-planiv-vidnovlennya-diyalnost-bankiv-ta-bankivskih-grup> (дата звернення 16.11.2020).

48. Гарбар Євгеній Сергійович. Забезпечення фінансової стійкості банку в умовах волатильності ринку. : дис. ... канд. ек. наук : 08.00.08 Київ, 2018. 530 с.

49. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI . Дата оновлення: 17.10.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (дата звернення: 27.12.2019).

50. Кодекс України з процедур банкрутства: Кодекс України; Закон, Кодекс від 18.10.2018 № 2597-VIII Відомості Верховної Ради. 2019. № 19. ст.74

51. Про затвердження Порядку відображення операцій, пов'язаних з державним та гарантованим державою боргом, при плануванні та виконанні державного бюджету: Наказ Міністерства Фінансів України від 28.01.2004 № 42 Дата оновлення: 01.01.2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0228-04> (дата звернення: 27.12.2019).

52. Almarzoqi, Raja, Mr Sami Ben Naceur, and Alessandro Scopelliti. How does bank competition affect solvency, liquidity and credit risk? Evidence from the MENA countries. No. 15-210. International Monetary Fund, 2015.

ДОДАТКИ

Додаток А

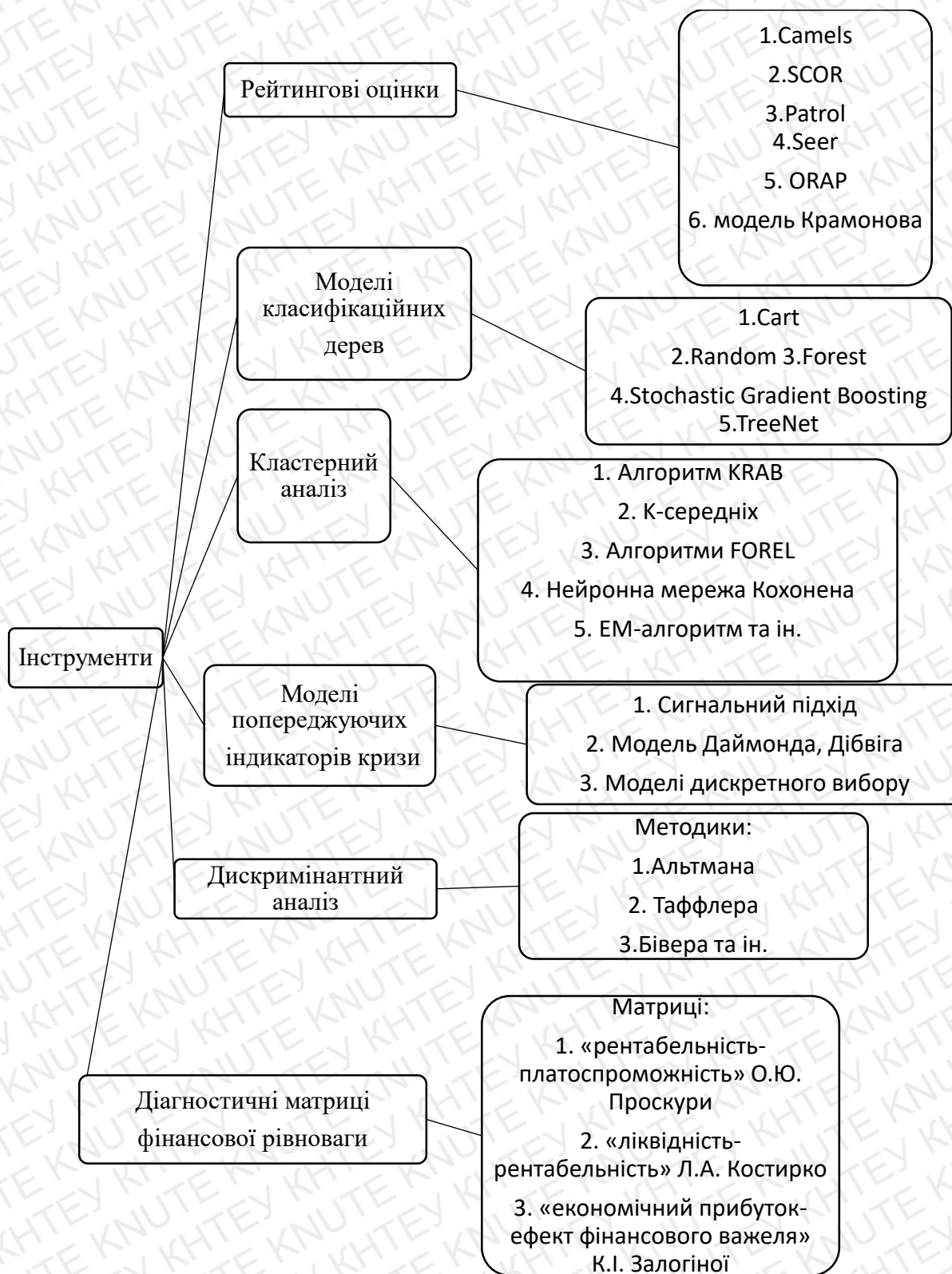
Тлумачення сутності неплатоспроможності банку в нормативно-правових актах України та науковій літературі

Автор/Нормативно-правовий документ	Вживаний термін	Визначення
Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI [49]	Неплатоспроможний банк	банк, щодо якого Національний банк України прийняв рішення про віднесення до категорії неплатоспроможних у порядку, передбаченому Законом України "Про банки і банківську діяльність"
Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII[50]	Неплатоспроможність	неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених Кодексом з процедур банкрутства;
Порядок відображення операцій, пов'язаних з державним та гарантованим державою боргом, при плануванні та виконанні державного бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2004 № 42 [51]	Платоспроможність	Платоспроможність — спроможність своєчасно і в повному обсязі здійснювати платежі та розраховуватися за всіма зобов'язаннями.

Продовження дод. А

М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергеева [1, с. 461]	Неплатоспроможність банку	Неспроможність банку своєчасно та в повному обсязі виконати законні вимоги кредиторів через відсутність коштів або зменшення розміру капіталу банку до суми, що становить менше однієї третини мінімального розміру регулятивного капіталу банку.
Constantin Anghelache & Andreea – Ioana Marinescu & Maria Mirea[15]	Неплатоспроможність банку	Довгострокова неспроможність банку виконати свої зобов'язання перед клієнтами, що може бути результатом невдалих управлінських рішень в умовах кризи ліквідності
Rajni, Chabbra [13]	Неплатоспроможність банку	Ситуація, при якій вартість зобов'язань банку більша, ніж активи банку, внаслідок чого банк не в змозі покрити будь-які збитки. Банки не в змозі сплатити свої борги у встановлений термін.
Almarzoqi, Raja, Mr Sami Ben Naceur, and Alessandro Scopelliti. [52]	Неплатоспроможність банку	Ризик того, що банк не може виконати строки погашення зобов'язань, оскільки має негативну чисту вартість; тобто вартість його активів менша, ніж сума його зобов'язань.

* Складено автором за [13,15, 49-53]

Інструменти ранньої діагностики неплатоспроможності банку

Моделі діагностики банкрутства банку

Назва методики	Методика розрахунку коефіцієнту банкрутства	Методика розрахунку показників	Критерії
5-факторна модель Е. Альтмана	$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5$	<p>X1 - робочий капітал / валюта балансу; X2 - сума нерозподіленого прибутку та резервного капіталу / валюта балансу; X3 – (звичайний прибуток до оподаткування + проценти за кредит) / валюта балансу; X4 - ринкова вартість підприємства / позичковий капітал; X5 - чиста виручка від реалізації продукції / валюта балансу.</p>	<p>Z < 1,1 – висока ймовірність банкрутства; 1,1 < Z < 2,6- низька вірогідність банкрутства; Z > 2,6 – вірогідність настання банкрутства невелика, але і не виключена.</p>
Багатофакторна модель Ю. Кочака	$Z = 1,8601V_1 - 2,008V_6 + 4,7043V_9 - 1,263V_{11} + 1,4248V_{46} + 2,3574V_{56} - 1,656V_{58} + 4,4307V_{62}$	<p>V₁ – чистий прибуток/зобов'язання банку V₆ – операційні витрати/активи V₉ – доходи від кредитів/активи V₁₁ – заробітні плати/активи V₄₆ – цінні папери/робочі активи V₅₆ – інші доходи/активи V₅₈ – прострочені кредити/активи V₆₂ – резервні фонди/неповернені кредити</p>	<p>Z < 0 – велика ймовірність банкрутства Z > 0 – ймовірність банкрутства незначна</p>

Продовження дод. В

6-факторна модель Ердогана	$Z = -13,2074 + 0,6261C_2 - 2,1699C_{12} + 9,4295C_{14} + 5,5284C_{16} + 2,3612C_{17} - 1,7048C_{19}$	C_2 – (власний капітал + загальний дохід) / (депозити + недепозитні фонди); C_{12} – чистий прибуток(збиток) / активи; C_{14} – чистий прибуток / власний капітал; C_{16} – процентні доходи / процентні витрати; C_{17} – непроцентні доходи / процентні витрати; C_{19} – резерви на витрати за кредитами / усього виданих кредитів.	$Z > 0,5$ – банкрутство банку не загрожує $Z < 0,5$ – банк перебуває на межі банкрутства
----------------------------	---	---	---

**Розрахунок імовірності банкрутства АТ «УКРСИББАНК» за
рейтинговою системою оцінки Euromoney**

Euromoney	2019	2020M9
N =	718 785	846
15*ROE+10*ROA+10*CIN+10*NIM+15*NI+15*CA+ 10*ASSETS+15*CAPITAL	873,70	846 777,21
ROE - прибутковість капіталу	0,42	0,29
ROA - прибутковість активів	0,05	0,03
CIN - співвідношення доходів і витрат	4,72	5,01
NIM - чиста процентна маржа	4 206	2
	169,0	538 142,0
NI - чистий прибуток	2 871	2
	200,0	281 788,0
CA - показник достатності капіталу	15,64	17,49
ASSETS - активи банку	53 197	67
	220,0	047 456,0
CAPITAL - балансовий капітал	6 778	7
	913,0	784 244,0

**Характеристика коефіцієнтів аналізу діяльності банків в умовах волатильності ринку за моделлю Гарбара Є.С.
та формула їх розрахунку**

Назва показника	Характеристика показника	Формула
A1	Співвідношення між дохідними та сукупними активами, що характеризує рівень продуктивного використання наявних активів керівництвом банку, або ділову активність по розміщенню ресурсів з точки зору доходності. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$A1 = \frac{\text{Прибуткові активи}^*}{\text{Сукупні активи}} \times 100$
A2	Показник кредитного ризику, який характеризується співвідношенням кредитного портфеля та сукупних активів, що свідчить про активність банку на ринку традиційних послуг. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$A2 = \frac{\text{Кредитний портфель} - \text{Резерви}}{\text{Сукупні активи}} \times 100$
A3	Рівень проблемної заборгованості в кредитному портфелі, який характеризує якість активів та якість кредитного портфеля банку з точки зору проблемності їх повернення. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку	$A3 = \frac{\text{Проблемні кредити}}{\text{Кредитний портфель}} \times 100$
A4	Коефіцієнт співвідношення суми резервів по активним операціям до сукупних активів, що характеризує номінальну якість активів. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку.	$A4 = \frac{\text{Сума резервів}}{\text{Сукупні активи}} \times 100$

A5	Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості та недохідних активів, який оцінює якість активів, саме виділяє частку, що не приносять дохід. Велике значення даного показника свідчить, з одного боку, про зменшення ліквідності, а з іншого – про деякі проблеми банку по своєчасному поверненню коштів. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку.	$A5 = \frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Недохідні активи}} \times 100$
A6	Коефіцієнт співвідношення вартості основних засобів та нематеріальних активів до чистих активів, який характеризує ефективність розміщення коштів у активах. Велике значення показника свідчить про неефективне розміщення коштів з точки зору прибутковості. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку.	$A6 = \frac{\text{Основні засоби}}{\text{Чисті активи}} \times 100$
A7	Прибутковість активів (ROA) характеризує ефективність використання активів і є показником, який оцінює ефективність роботи керівництва банку. Показник розраховується за формулою. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$A9 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чисті активи}} \times 100$
A8	Чиста процентна маржа, що характеризує ефективність використання ресурсів банку. Високий рівень даного коефіцієнта свідчить або про ефективне управління активами та пасивами, або про дешеву ресурсну базу і перенесення витрат на клієнтів. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$A10 = \frac{\text{Процентні доходи} - \text{процентні витрати}}{\text{Чисті активи}} \times 100$

Продовження дод. Д

А9	Співвідношення вкладів громадян та доходних активів, що характеризує ефективність використання залучених коштів банком, також надає характеристику якості активів. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку.	$A11 = \frac{\text{Вклади громадян}}{\text{Прибуткові активи}^*} \times 100$
Л1	Коефіцієнт миттєвої ліквідності, що дозволяє оцінити здатність банку покрити коштами на коррахунку і в касі частину залучених коштів на поточних рахунках. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$Л1 = \frac{\text{Високолікв ідні активи}^*}{\text{Залишки на поточних рахунках}^{**}} \times 100$
Л2	Співвідношення високоліквідних активів та коштів клієнтів банку. Показник показує наскільки кошти клієнтів можуть бути покриті за рахунок ліквідних коштів банку. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$Л2 = \frac{\text{Високолікв ідні активи}}{\text{Кошти клієнтів}} \times 100$
Л3	Загальний коефіцієнт ліквідності, показує забезпеченість коштів, що довірені банку клієнтами, ліквідними активами, тобто характеризує здатність банку в разі неповернення виданих позик задовольнити вимоги кредиторів у мінімальний термін без реалізації майна та нематеріальних активів. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$Л3 = \frac{\text{Високолікв ідні активи}}{\text{Сукупні зобов'язання}} \times 100$

Продовження дод. Д

Л4	Коефіцієнт використання зобов'язань призначений для оцінки здійснюваної банком політики по управлінню активами та пасивами. Показник розраховується як співвідношення кредитного портфеля та сукупних зобов'язань. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$Л4 = \frac{\text{Кредитний портфель}}{\text{Сукупні зобов'язання}} \times 100$
Л5	Питома вага вкладів громадян у зобов'язання характеризує орієнтацію банку на ринку залучення коштів. Чим вище значення показника, тим більший ризик миттєвої втрати ліквідності. Показник розраховується як співвідношення вкладів громадян та сукупних зобов'язань. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку.	$Л5 = \frac{\text{Вклади громадян}}{\text{Сукупні зобов'язання}} \times 100$
К1	Питома вага капіталу в пасивах з урахуванням субординованого боргу. Високе значення цього показника свідчить про достатність капіталу для забезпечення надійності і стійкості банку, проте, з іншого боку – про невисокий рівень конкурентоспроможності та технологічності. Чим вище значення даного показника, тим більша частка ризику, що приймають на себе власники банку, і навпаки: чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори та вкладники банку. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$К1 = \frac{\text{Капітал власний} + \text{субординований борг}}{\text{Пасиви}} \times 100$

Продовження дод. Д

K2	Співвідношення між вкладами фізичних осіб і власним капіталом. Показник характеризує ступінь залежності банком від не стабільних ресурсів. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку.	$K2 = \frac{\text{Вклади громадян}}{\text{Капітал власний}}$
K3	Співвідношення між власним капіталом та доходними активами, показує наскільки вкладення банку в ризиковані активи захищені капіталом банку, яким можуть бути покриті можливі збитки у випадку неповернення активу. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$K3 = \frac{\text{Капітал власний}}{\text{Доходні активи}} \times 100$
K4	Співвідношення між сумою проблемних кредитів та власним капіталом, що характеризує здатність капіталу банку покрити ризик вкладень у проблемні активи. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$K4 = \frac{\text{Проблемні кредити}^*}{\text{Власний капітал}} \times 100$
K5	Коефіцієнт дієздатності банку оцінює складові капіталу, в частині стабільність діяльності банку і визначається як співвідношення витрат і доходів банку. Динаміка показника від 100 до 1% вважається за позитивну динаміку.	$K5 = \frac{\text{Витрати банку}}{\text{Доходи банку}} \times 100$
K6	Прибутковість капіталу, що характеризує ефективність використання власного капіталу. Динаміка показника від 1 до 100% вважається за позитивну динаміку.	$K6 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \times 100$

Матриця результатів визначення рейтингових показників банків за моделлю Гарбара Є.С станом на 1.01.2020

Назва банку	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	Л1	Л2	Л3	Л4	Л5	К1	К2	К3	К4	К5	К6	Сер. оцінка
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	3	1	2	2	1	1	3	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3	4	1,60
АТ "ІНГ Банк Україна"	1	2	1	1	1	1	3	3	1	1	3	2	2	1	3	1	3	1	1	4	1,80
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	1	4	1	1	1	1	3	3	1	2	2	1	4	1	3	1	4	1	2	4	2,05
АТ "СПБ"	2	1	1	2	1	1	1	2	2	3	4	3	1	4	2	1	3	1	2	4	2,05
АТ "СІТІБАНК"	1	4	1	1	1	1	2	3	1	4	4	2	4	1	4	1	4	1	1	1	2,10
АТ "БАНК ТРАСТ- КАПІТАЛ"	2	3	1	1	4	3	4	3	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	4	4	2,10
АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	3	3	2	1	1	1	3	3	1	3	3	2	3	1	3	1	3	1	1	4	2,15
АТ "БАНК "ГРАНТ"	1	1	1	1	1	1	3	3	2	4	4	4	1	3	2	1	3	1	2	4	2,15
АТ "АП БАНК"	1	2	1	1	1	1	4	3	1	3	3	3	2	2	3	1	4	1	3	4	2,20
АТ "ОТП БАНК"	2	1	1	1	1	1	2	3	2	4	4	3	2	2	4	2	4	1	2	3	2,25
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	1	1	1	1	1	1	3	3	2	4	4	3	2	2	4	2	4	1	2	3	2,25
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	1	1	1	1	1	1	3	4	2	3	4	3	2	2	4	2	4	1	2	3	2,25

Продовження дод. Е

АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	1	1	1	1	2	1	4	3	1	3	4	4	1	2	3	1	4	1	3	4	2,25
АТ "БАНК 3/4"	3	3	3	1	1	2	4	3	2	2	3	3	2	2	1	1	1	1	3	4	2,25
АТ "УКРСИББАНК"	1	2	1	1	1	1	3	3	3	4	3	2	3	2	4	3	4	1	2	2	2,30
Полікомбанк	3	2	2	1	1	2	4	3	3	2	3	2	1	3	3	1	2	1	3	4	2,30
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	2	2	1	1	1	1	3	3	2	4	4	3	3	2	4	2	4	1	2	2	2,35
ПАТ "Промінвестбанк"	4	1	4	4	1	2	3	2	1	1	1	3	1	1	4	1	2	4	3	4	2,35
АТ "АСВІО БАНК"	2	3	1	1	2	2	4	3	1	4	3	2	2	2	2	1	3	1	4	4	2,35
АТ "МетаБанк"	1	2	1	1	3	1	3	3	3	3	4	3	2	3	3	1	3	1	2	4	2,35
АТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПИТАЛ"	2	1	1	1	1	1	3	3	4	2	4	3	1	4	3	2	3	1	3	4	2,35
АТ "БТА БАНК"	4	1	4	1	1	2	4	3	4	3	3	2	1	3	1	1	1	2	3	4	2,40
АТ "ПУМБ"	2	1	1	1	1	1	3	3	3	4	4	3	2	3	4	2	4	1	2	3	2,40
АТ "ТАСКОМБАНК"	1	1	1	1	1	1	4	3	3	2	4	3	2	3	4	3	4	1	3	3	2,40
ПАТ "БАНК ВОСТОК"	1	1	1	1	1	1	4	3	2	4	4	3	2	2	4	3	4	1	3	3	2,40
АТ "БАНК АЛЪЯНС"	1	1	1	1	1	1	3	4	2	4	4	4	2	2	4	2	4	1	3	3	2,40
АТ "МОТОР-БАНК"	1	2	1	1	1	1	4	3	3	3	4	2	2	3	3	2	4	1	3	4	2,40
АТ "СБЕРБАНК"	4	1	4	4	1	1	4	3	1	1	1	2	1	2	4	1	3	4	3	4	2,45

Продовження дод. Е

АТ "КРЕДОБАНК"	1	1	1	1	1	1	3	3	3	4	4	4	2	2	4	3	4	1	3	3	2,45
АТ "Ідея Банк"	2	1	2	1	1	1	2	1	4	2	4	4	1	4	4	3	4	3	3	2	2,45
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	1	3	1	1	1	1	4	3	3	4	3	2	3	3	3	1	3	1	4	4	2,45
АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"	1	2	1	1	1	1	4	3	3	3	3	2	3	3	4	2	4	1	3	4	2,45
АТ "Дойче Банк ДБУ"	1	4	1	1	1	1	4	4	1	3	4	3	4	1	4	1	4	1	2	4	2,45
АТ "А - БАНК"	2	1	1	1	1	1	3	1	4	1	4	4	1	4	4	4	4	2	3	3	2,45
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	2	2	1	1	1	1	4	3	3	3	4	3	2	3	3	1	3	1	4	4	2,45
АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	2	1	1	1	1	1	4	4	3	1	4	3	2	3	4	3	4	1	3	4	2,50
АТ "Полтава-банк"	2	3	1	1	1	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	1	3	1	2	4	2,50
АТ "ЮНЕКС БАНК"	2	3	3	2	1	1	4	3	2	4	3	2	3	2	3	1	3	1	3	4	2,50
ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	2	4	4	1	1	2	3	3	1	4	4	4	4	1	1	1	3	1	2	4	2,50
АТ "АЙБОКС БАНК"	3	3	1	1	1	2	4	4	2	3	3	2	4	1	4	1		1	4	4	2,53
АТ "БАНК АВАНГАРД"	1	4	1	1	2		4	3	1	4	4	3	4	1	3	1	3	1	3	4	2,53

Продовження дод. Е

АТ "АКБ "КОНКОРД"	2	3	1	1	1	2	3	4	3	3	3	2	4	2	4	2	4	1	3	3	2,55
АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	2	4	2	1	1	1	3	3	1	4	4	4	4	1	4	1	4	1	2	4	2,55
АБ "УКРГАЗБАНК"	1	3	1	1	1	1	4	4	2	3	3	2	4	2	4	3	4	2	3	4	2,60
АТ "КІБ"	2	1	1	1	1	1	4	3	4	3	4	3	2	3	4	3	4	1	3	4	2,60
АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	3	3	2	1	1	1	4	4	2	3	3	2	3	2	4	1	4	1	4	4	2,60
АТ "МІБ"	2	1	2	2	1	1	4	4	2	3	4	4	1	2	4	2	4	3	3	4	2,65
АТ "БАНК СІЧ"	1	3	1	1	3	1	4	4	2	3	3	2	4	2	4	3	4	1	3	4	2,65
АТ "АБ "РАДАБАНК"	2	2	2	2	1	1	4	3	3	3	4	3	2	3	4	2	4	1	3	4	2,65
АТ "ОКСІ БАНК"	3	3	2	1	1	4	4	4	3	1	4	3	3	3	2	1	2	1	4	4	2,65
АТ "Укрексімбанк"	3	1	3	3	1	1	4	4	2	2	3	3	1	1	4	3	4	4	3	4	2,70
Акціонерний банк "Південний"	2	2	1	1	1	1	4	4	3	4	4	3	3	2	4	3	4	1	3	4	2,70
АТ "РВС БАНК"	2	4	1	1	2	1	4	4	2	3	3	2	4	2	4	2	4	1	4	4	2,70
АТ "БАНК ФОРВАРД"	3	1	2	1	1	4	2	2	4	1	4	4	1	4	4	4	4	3	3	3	2,75
АТ "УНІВЕРСАЛІ БАНК"	1	2	1	1	1	1	3	3	4	4	4	4	2	4	4	4	4	2	3	3	2,75
АТ "КБ "ГЛОБУС"	1	3	1	1	1	1	4	4	2	4	4	4	3	2	4	4	4	1	3	4	2,75

Продовження дод. Е

АТ "КРИСТАЛБАНК"	3	3	3	1	1	1	4	3	2	3	4	3	3	2	4	1	4	2	4	4	2,75
АТ "АЛЬТБАНК"	1	4	1	1	1	1	4	4	3	4	4	4	4	2	4	2	4	1	3	4	2,80
АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	2	3	1	1	4	2	4	4	3	3	4	3	3	3	3	1	3	1	4	4	2,80
АТ КБ "ПриватБанк"	4	2	4	4	1	1	1	3	4	4	4	3	1	4	4	3	4	4	1	1	2,85
АТ "АЛЬФА-БАНК"	3	1	2	1	1	1	3	3	4	4	4	4	2	3	4	4	4	3	3	3	2,85
ПАТ "МТБ БАНК"	2	3	1	1	2	1	4	4	3	4	4	3	3	3	4	3	4	1	3	4	2,85
АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	2	3	2	3	1	1	4	4	2	4	4	4	2	3	4	1	4	1	4	4	2,85
АТ "МЕГАБАНК"	1	1	1	1	3	1	4	4	3	4	4	4	2	3	4	4	4	2	4	4	2,90
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	2	3	1	1	1	1	4	4	3	4	4	3	4	3	4	4	4	1	3	4	2,90
АТ "СКАЙ БАНК"	2	4	1	1	1	4	4	4	3	4	4	4	4	3	2	1	3	1	4	4	2,90
АТ АКБ "Львів"	2	2	2	1	1	1	4	4	4	3	4	4	3	3	4	4	4	2	3	4	2,95
АТ АКБ "АРКАДА"	3	4	1	1	4	4	4	4	3	4	4	4	3	3	2	1	1	1	4	4	2,95
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	3	2	3	3	1	1	4	4	3	4	4	3	2	3	4	3	4	3	3	4	3,05
АТ "Місто Банк"	2	3	3	3	2	1	4	4	3	4	4	4	3	3	4	3	4	2	1	4	3,05
АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	3	3	3	1	4	3	4	4	4	4	4	4	3	3	3	2	3	1	4	4	3,20
АТ "Ощадбанк"	3	3	3	3	1	1	4	4	4	3	4	3	3	3	4	4	4	4	4	4	3,30

Розрахунок показників фінансової стійкості на основі даних звітності банків за моделлю Гарбара станом на 01.01.2020

Банк	Приб. А	Активи	A1, %	КП	Общ.А	A2,%	Проб. Кр	КП	A3, %
АТ КБ "ПриватБанк"	275505064	552058120	50	305162597	552058120	55	239196516	305162597	78
АТ "Ощадбанк"	189448251	314674545	60	140624437	314674545	45	78111543	140624437	56
АТ "Укрексімбанк"	123270777	202212328	61	130786194	202212328	65	70352520	130786194	54
АБ "УКРГАЗБАНК"	105534114	127452511	83	48282667	127452511	38	9242627	48282667	19
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	76795764	95158660	81	53994297	95158660	57	3664990	53994297	7
АТ "АЛЬФА-БАНК"	55877007	87904919	64	58517487	87904919	67	21752129	58517487	37
АТ "СБЕРБАНК"	21956968	59036884	37	43060020	59036884	73	34606471	43060020	80
АТ "УКРСИББАНК"	45921074	55546455	83	27154770	55546455	49	1822336	27154770	7
АТ "ОТП БАНК"	39983160	49297258	81	31198094	49297258	63	5369096	31198094	17
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	30704385	37243987	82	25061104	37243987	67	1424330	25061104	6
ПАТ "Промінвестбанк"	3996955	36931742	11	33124907	36931742	90	32104533	33124907	97
АТ "СІТІБАНК"	31250165	31456732	99	5522218	31456732	18	46190	5522218	1
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	22567622	24321817	93	17204058	24321817	71	786357	17204058	5
АТ "КРЕДОБАНК"	16288186	19867893	82	12720330	19867893	64	1147917	12720330	9
АТ "ІНГ Банк Україна"	12277944	13838802	89	8307368	13838802	60	887868	8307368	11
АТ "Ідея Банк"	5336288	7879807	68	6331042	7879807	80	2069651	6331042	33
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	4810571	5804986	83	1835492	5804986	32	91999	1835492	5
АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	2630305	3052874	86	1452868	3052874	48	70804	1452868	5
АТ "БАНК ФОРВАРД"	1558361	2980905	52	2059851	2980905	69	834257	2059851	41
АТ "Дойче Банк ДБУ"	2617678	2748887	95	475587	2748887	17	0	475587	0
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	1875740	1980317	95	385936	1980317	19	0	385936	0

Продовження дод. Ж

АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	1453454	1682666	86	1257360	1682666	75	169002	1257360	13
АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	909165	1407840	65	495056	1407840	35	189839	495056	38
АТ "БТА БАНК"	38328	553477	7	440743	553477	80	438349	440743	99
АТ "ПУМБ"	50120429	63215305	79	40462892	63215305	64	7232632	40462892	18
Акціонерний банк "Південний"	22487042	28155628	80	14752853	28155628	52	1591732	14752853	11
АТ "УНІВЕРСАЛІ БАНК"	16630565	20103054	83	11980383	20103054	60	2427934	11980383	20
АТ "ТАСКОМБАНК"	16595616	19965215	83	13222544	19965215	66	1334356	13222544	10
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	6536534	11391587	57	6115629	11391587	54	3557217	6115629	58
ПАТ "БАНК ВОСТОК"	9266343	11047466	84	7385042	11047466	67	237842	7385042	3
АТ "МЕГАБАНК"	8275563	10010553	83	7259354	10010553	73	1086504	7259354	15
АТ "А - БАНК"	6201173	8203238	76	6609558	8203238	81	1533987	6609558	23
ПАТ "МТБ БАНК"	4581055	5662695	81	2462600	5662695	43	314460	2462600	13
АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	3327460	4249217	78	2780442	4249217	65	588934	2780442	21
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	3300609	4247286	78	2340630	4247286	55	496564	2340630	21
АТ "КБ "ГЛОБУС"	3474632	4121864	84	1757294	4121864	43	215705	1757294	12
АТ "МІБ"	2638699	3775683	70	2522884	3775683	67	986538	2522884	39
АТ "БАНК АЛЬЯНС"	3186368	3608932	88	2473219	3608932	69	97601	2473219	4
АТ АКБ "Львів"	2310758	3231087	72	1978636	3231087	61	562903	1978636	28
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	2477317	3075878	81	982933	3075878	32	92150	982933	9
АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	2106723	2868925	73	1186255	2868925	41	482607	1186255	41
АТ "Полтава-банк"	1949202	2632750	74	1068363	2632750	41	154576	1068363	14
АТ "БАНК СІЧ"	1732128	2114917	82	785516	2114917	37	72544	785516	9
АТ АКБ "АРКАДА"	1116950	2110042	53	584057	2110042	28	51063	584057	9
АТ "АБ "РАДАБАНК"	1536531	2098468	73	1107123	2098468	53	307190	1107123	28
АТ "АКБ "КОНКОРД"	1598910	2092996	76	779852	2092996	37	111210	779852	14

Продовження дод. Ж

АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	1514947	1892600	80	497469	1892600	26	155156	497469	31
АТ "Місто Банк"	1261537	1833656	69	620839	1833656	34	425489	620839	69
АТ "КРИСТАЛБАНК"	1046600	1746362	60	670271	1746362	38	371894	670271	55
АТ "БАНК "ГРАНТ"	1340965	1544329	87	1042727	1544329	68	60678	1042727	6
АТ "КІВ"	1108227	1475788	75	948381	1475788	64	156512	948381	17
АТ "АЛЬТБАНК"	1231034	1364444	90	280860	1364444	21	358	280860	0
АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	771725	1304074	59	528726	1304074	41	267415	528726	51
АТ "АЙБОКС БАНК"	812704	1269805	64	420707	1269805	33	66012	420707	16
АТ "МОТОР-БАНК"	1056064	1230834	86	672370	1230834	55	520	672370	0
АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	700593	1224521	57	543667	1224521	44	180117	543667	33
АТ "АП БАНК"	1066040	1140583	93	580754	1140583	51	2279	580754	0
АТ "РВС БАНК"	838205	1110607	75	307248	1110607	28	13417	307248	4
АТ "АСВІО БАНК"	886302	1103288	80	470233	1103288	43	63023	470233	13
АТ "ЮНЕКС БАНК"	721150	1081987	67	359291	1081987	33	228612	359291	64
АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	830809	1081681	77	376597	1081681	35	75086	376597	20
АТ "БАНК АВАНГАРД"	1015845	1050654	97	154213	1050654	15	0	154213	0
АТ "БАНК 3/4"	609678	956290	64	319377	956290	33	179750	319377	56
АТ "МегаБанк"	816912	954766	86	543525	954766	57	27132	543525	5
АТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	585067	799637	73	596886	799637	75	128259	596886	21
Полікомбанк	444177	728013	61	402208	728013	55	130260	402208	32
АТ "СПБ"	455864	595583	77	471046	595583	79	109045	471046	23
АТ "СКАЙ БАНК"	398822	562810	71	166680	562810	30	19484	166680	12
АТ "ОКСІ БАНК"	305043	515248	59	208145	515248	40	60345	208145	29
ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	353383	458850	77	62484	458850	14	51873	62484	83
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	202993	321051	63	216742	321051	68	74688	216742	34
АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ"	232149	301213	77	92844	301213	31	16582	92844	18